

Provincie
Limburg

Het culturele gezicht van de Limburgse regio's

Noord- en Midden-Limburg

03-402

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415
1017 BP Amsterdam
Tel.: 6243739

**Het culturele gezicht van de
Limburgse regio's**

Noord- en Midden-Limburg

Irma van Gils
PBW, mei 2000

Het PBW is het uitvoerend bureau van de Provinciale Bestuurscommissie Welzijnsplanning Limburg,
Postbus 5700, 6202 MA Maastricht. Tel. 043-3897088 Fax. 043-3897013

ISBN

Trefw.:

Auteursrecht voorbehouden
(c) Copyright PBW, Maastricht

Het auteursrecht van deze publikatie berust bij het PBW. Gehele of gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld. Vermenigvuldiging en/of publikatie in een andere vorm dan deze uitgave is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van het PBW.

INHOUDSOPGAVE

1 INLEIDING	2
1.1 <i>Aanleiding en doelstelling</i>	2
1.2 <i>Plan van aanpak</i>	2
1.3 <i>Het cultureel produktiemilieu</i>	3
1.4 <i>Opbouw van dit rapport</i>	5
2 CULTUUR IN NOORD- EN MIDDEN-LIMBURG	6
2.1 <i>Algemene kenmerken</i>	6
2.2 <i>Cultuurfinanciën en beleid</i>	9
2.3 <i>Maatschappelijke ontwikkelingen</i>	11
2.4 <i>De culturele sector in beeld</i>	13
2.4.1 <i>Overzicht in vogelvlucht</i>	13
2.4.2 <i>Cultuurparticipatie: informatie over het gebruik van culturele voorzieningen</i>	14
2.5 <i>Conclusies: Noord- en Midden-Limburg</i>	21
2.5.1 <i>Kansen</i>	23
2.5.2 <i>Bedreigingen</i>	24
3 AANBEVELINGEN	25
BIJLAGEN	28
LITERATUUR	37

1

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelstelling

In 1998 heeft de provincie Limburg in haar cultuurnota "Cultuur lééft in Limburg; vernieuwen met oog voor traditie" zich voorgenomen *"met de grote steden en regio's te komen tot cultuurvisies en actieprogramma's voor stedelijke en regionale cultuurontwikkeling"* (op cit. Cultuur lééft in Limburg).

Hiertoe is aan de Provinciale Bestuurscommissie Welzijnsplanning gevraagd een plan van aanpak te maken en uit te werken voor de ontwikkeling van zogenaamde regionale cultuurprofielen. Het doel van deze regionale cultuurprofielen is het in kaart brengen, inventariseren, van de regionale culturele produktiemilieus in Limburg. De provincie wil daarmee het regionale denken over de cultuursector stimuleren. De profielen moeten dan ook niet als blauwdruk gezien worden, maar als discussiestuk.

Aangezien het de eerste keer is dat regionale cultuurprofielen voor Limburg worden samengesteld, heeft dit onderzoek een experimenteel karakter. Op voorhand is niet goed te overzien welke informatie wel en niet voorhanden is en is tevens niet te voorzien in hoeverre het mogelijk is tot een profiel te komen. Ook dient er een concept ontwikkeld te worden waarmee het culturele produktiemilieu in kaart gebracht kan worden. Zo'n concept biedt de mogelijkheid om relaties te leggen tussen cultuur en economie (toerisme, vernieuwing en innovatie, economisch klimaat), fysieke omgeving (POL) en sociale aspecten (bevolkingssamenstelling, woonklimaat).

1.2 Plan van aanpak

Kernbegrip in de ontwikkeling van de regionale cultuurprofielen is de regio: het gaat om een gebiedsgerichte inventarisatie waaruit het eigene, het unieke, de kracht van een regio moet blijken. De regio staat dus centraal.

In feite is er een concept, een kapstok, nodig aan de hand waarvan de regio's in Limburg beschreven kunnen worden. Dit concept wordt in paragraaf 1.3

beschreven. Vervolgens heeft er een inventarisatie plaatsgevonden, waarvoor de volgende stappen zijn gezet:

- Het ontwikkelen van een indicatorenset die het regionale culturele produktiemilieu typeert, waaronder een aantal basisindicatoren zoals bevolkingsomvang en –samenstelling. Verzameling van gegevens via landelijke databronnen;
- Inventarisatie via de gemeenten wat betreft hun huidige beleid, toekomstige beleidsplannen en de indicatoren (kenmerken) van het culturele produktiemilieu;
- Inventarisatie van artikelen, krantenberichten, algemene beleidsnotities, beleid van cultuurinfrastructuur en –makers, VVV-kalenders, e.d. aangevuld met gesprekken met sleutelfiguren.

Op basis van deze inventarisatie wordt het culturele produktiemilieu beschreven, kunnen sterke en zwakke punten in het culturele produktiemilieu gesignaleerd worden, evenals ontwikkelingsmogelijkheden.

Dit resultaat zal op een regionale bijeenkomst ter discussie staan. Het doel van deze bijeenkomst is tweeledig:

- verificatie en aanvulling van het regionale cultuurprofiel;
- herkenning bewerkstelligen van de profielen en daarmee draagvlak.

Na de bijeenkomst zijn de definitieve cultuurprofielen samengesteld.

1.3 Het cultureel produktiemilieu

Het culturele produktiemilieu van een regio heeft diverse aspecten. In onderstaande figuur 1 is getracht deze aspecten te benoemen.

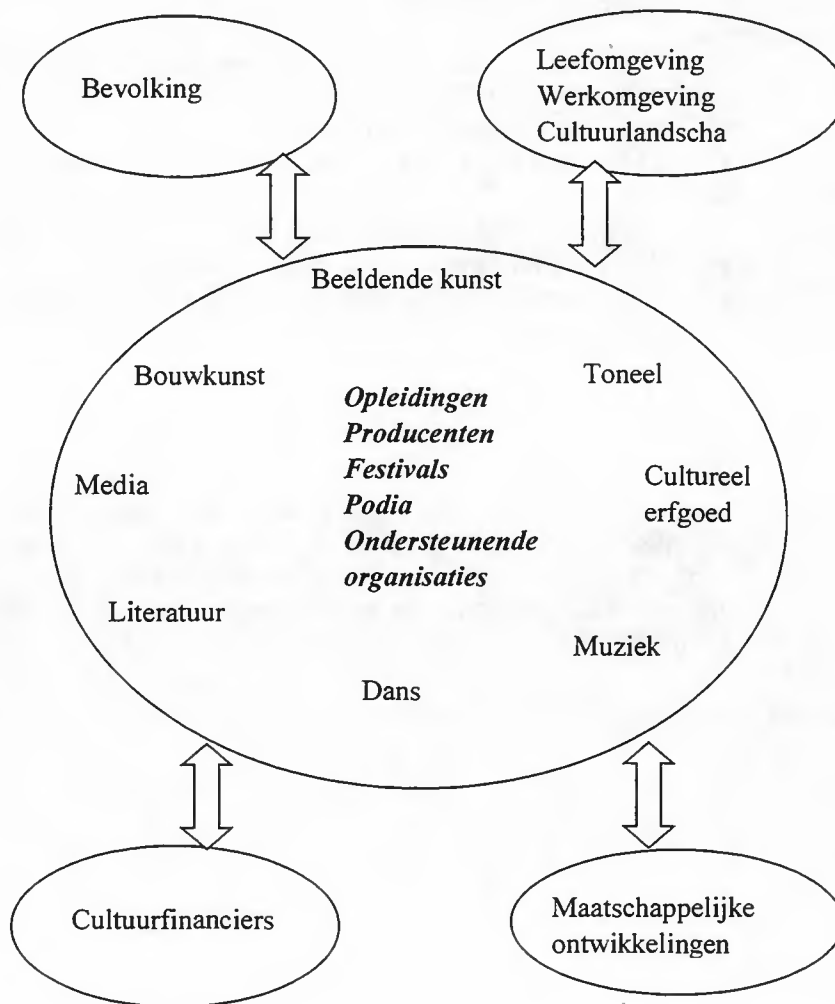
In het centrum van de figuur is de culturele sector weergegeven, onderscheiden naar de functie die een organisatie, instelling of persoon in de culturele sector vervult:

- opleidingsinfrastructuur;
- cultuurproducenten (professioneel of amateurs) zoals productiehuizen, gezelschappen, festivals;
- podia: plaatsen waar publiek en producenten bij elkaar kunnen komen, waar uitwisseling mogelijk is;
- ondersteunende organisaties;
- cultuurprijzen (stimulansen, prikkels).

Per functie worden subfuncties onderscheiden. Daarnaast is ook een onderscheid naar genre gemaakt: algemeen, erfgoed, bouwkunst/architectuur, beeldende kunst/design, theater/toneel, muziek, dans, literatuur, media (film, video, internet). Zo ontstaat een matrix, waarmee we de culturele sector ordenen. Wanneer bij nader inzien blijkt dat verfijningen noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld een nadere

onderverdeling van het genre muziek in klassiek, jazz, pop, volksmuziek, wereldmuziek, kan dat alsnog worden toegepast.

Figuur 1: Cultureel produktiemilieu

Aspecten die van belang zijn voor de beeldvorming over de culturele sector zijn daarom heen gegroepeerd en hebben betrekking op het karakter van de gemeenten in de regio, cultuurhistorische identiteit, de regionale verbanden die bestaan en maatschappelijke ontwikkelingen die de culturele sector beïnvloeden. De bevolking in een regio is daarbij een belangrijk gegeven. Cultuur is immers mensenwerk. De bevolking is in potentie huidig en toekomstig publiek, producent, amateur en vrijwilliger tegelijk. Zij is cultuurdrager, heeft gewoonten en smaak. Trendsetters en vernieuwers geven impulsen aan de maatschappij. Eén van de bevolkingsgroepen waaronder trendsetters en vernieuwers voorkomen zijn kunstenaars en cultureel ondernemers. Ook de samenstelling van de bevolking is van belang: het aandeel ouderen, jeugdigen, allochtonen, hoge inkomensgroepen.

Waar bevolking en cultuursector elkaar ontmoeten vindt cultuurparticipatie plaats. Dat kan in verschillende vormen:

- bezoek aan culturele instellingen;
- deelname aan kunstzinnige activiteiten (w.o. het volgen van onderwijs en cursussen);
- zelf verzamelen van kunstwerken;
- gebruik van (elektronische) media en leesgedrag;
- vrijwilligerswerk voor culturele instellingen.

1.4 Opbouw van dit rapport

Aan de hand van figuur 1 wordt het culturele produktiemilieu stapsgewijs beschreven in hoofdstuk 2 en worden een daaruit voortvloeiend profiel en ontwikkelingskansen aangegeven. Hoofdstuk 3 bevat een aantal aanbevelingen voor de provincie naar aanleiding van dit onderzoek. Er is een tabellenbijlage met cijfermateriaal. In de tekst is daarnaar verwezen door de tabellen met B. te nummeren.

2

CULTUUR IN NOORD- EN MIDDEN-LIMBURG

2.1 Algemene kenmerken

Ligging

In de nabijheid van Noord- en Midden-Limburg liggen een aantal Nederlandse en buitenlandse culturele centra: Tilburg, Eindhoven, Nijmegen, Hasselt, Mönchengladbach en het Roergebied. De ligging ten opzichte van Noord-Brabant en Gelderland betekent een sterke oriëntatie van inwoners op voorzieningen in die provincies, bijvoorbeeld in Boxmeer, Nijmegen, Helmond en Eindhoven. Ook worden in sommige gevallen door Limburgse gemeenten voorzieningen uit het Brabantse en Gelderse ingekocht.

Cultuurhistorische identiteit

Noord- en Midden-Limburg kan vanuit cultuurhistorisch oogpunt in vier gebieden onderscheiden worden: de Maasvallei, het Roerdal, Heythuysen –Thorn en het Peelgebied.

Maasvallei

De Maasvallei tussen Grubbenvorst en Mook behoort tot het rivierterras-ontginningslandschap. Gedurende de hele geschiedenis waren de oevers van de Maas als woonplaats bijzonder in trek en vormde de rivier een belangrijke verbindingroute. Bewoning vanaf de late middeleeuwen vond plaats op de terrasranden in de kerkdorpen en bij Mook op de stuwwal. De belangrijkste fysieke kenmerken zijn:

- archeologische monumenten daterend van het paleolithicum tot de late middeleeuwen (grafheuvelcomplexen onder andere in het landgoed de Hamert, urnenvelden, grafvelden, een steenbakkerij, een Romeinse bruggen, -wegen en legerplaatsen en een Romeinse villa bij Mook, Romeinse brug bij Middelaar);
- Oude Napoleonswegen met beplanting parallel aan de rivier, het Napoleontisch tracé van het Canal du Nord, een beoogde verbinding tussen Rijn en Maas, tracé van het Geldersch (afwaterings)kanaal Fossa Eugeniana;
- Kastelen in onder andere Arcen, Ooyen en Lottum. Motteheuvelds en ruïnes (Genneperhuis, Gebroken Slotje), schansen en landwerken. Mook: het vroeg 20e eeuwse landgoed met het jachtslot en 16e/17e eeuwse verdedigingswerken (schanzen) op de Mookerheide.

Wat betreft bouwkunst zijn er in de Maasvallei ten noorden van Venlo enkele tientallen monumentale historische bouwwerken, getalsmatig min of meer gelijkelijk verdeeld over de betrokken gemeenten en met een concentratie Gennepe (in het Niersdal bij de monding van de Niers in de Maas). De oude nederzettingsstructuren in het Niersdal zijn sedert de 19^e eeuw gaaf bewaard gebleven (o.a. Ottersum).

De nederzettingsstructuren zijn sedert het begin van de 19^e eeuw herkenbaar gebleven, zoals in Heijen, Meerlo-Wanssum (Geysteren), Broekhuizen (Broekhuizen), Grubbenvorst, Bergen (Well, Wellerlooi) en Arcen.

De binnenstad van Venlo heeft een groot aantal monumentale historische bouwwerken. Daarnaast uit de periode na 1850 Art Nouveau-architectuur. Langs de oostelijke Maasoever vestiging van kloostergemeenschappen, zoals in Steijl.

Roerdal

Het Roerdal is een cultuurlandschap van de rivierterrasontginningen en heideontginningen en bossen. Het gebied herbergt zowel archeologische, als historisch-bouwkundige en historisch-geografische waarden. De belangrijkste fysieke kenmerken zijn:

- de flanken van het Roerdal en de andere beekdalen met oude bouwlanden, cultuurgronden en dorpen (Vlodrop, Herkenbosch, en St. Odiliënberg);
- wegen, weg- en veldkruisen;
- boerderijen en hoeven vaak in de voor dit gebied karakteristieke vakwerkbouw zoals Mortelshof, Schöndeln, Hammerhof, Beatrixhof en De Triest;
- gehuchten zoals Lerop en Paarlo, historische nederzettingsstructuren, waarvan de wegenstructuur en het bebouwingspatroon sedert het begin van de 19^e eeuw goed bewaard gebleven is (o.a. Stevensweert, Linne, Herten, Ool, Roermond, Leeuwen, Buggenum, Rijkel, Beesel, Kessel, en Baarlo).
- Roermond met een veel monumentale historische bouwwerken en een beschermd stadsgezicht;
- kastelen Hattem, Frymersum, Daelenbroeck en Stenen Huis;
- landgoederen en lanen waaronder Hoosden, bossen en landgoederen (Rozendaal) langs het Vlootbeekdal. In het Vlootbeekdal liggen goed geconserveerde mesolithische kampen. In het gebied komen neolithische nederzettingen voor die zeldzaam zijn.
- In het grondgebied van de gemeenten Ambt Montfort en Roerdalen, bevinden zich ca. twintig monumenten van historische bouwkunst. Posterholt en Reutje hebben een in hoge mate gaaf bewaard gebleven historische nederzettingsstructuur.

Heythuysen –Thorn

Het gebied Heythuysen-Thorn behoort tot de cultuurlandschappen van de rivierterrasontginningen en het kampen- en esdorpenlandschap.¹ Het oostelijk deel

---

¹ Het gebied ten westen van de Maas wordt gekenmerkt door het fenomeen esdek of te wel 'bolle akker'. In de vroege Middeleeuwen bemestte men het land met stalmest en plaggen. Hierdoor verdween het land onder een steeds dikker wordende vruchtbare ophogingslaag. Esdekken zijn om drie redenen van archeologisch belang: 1) esgronden dekken de eronderliggende archeologische waarden zeer goed af, 2) onder esdekken liggen vaak veel archeologische waarden, omdat dit de gebieden zijn waar men van oudsher ging en bleef wonen, 3) ook de ophogingslaag zelf zit vol met archeologische vondsten. Daarom zijn al de esdekken in dit gebied van

van dit gebied is rijk aan archeologische monumenten. Met name in het Neolithicum was de in oostwestelijke richting lopende verbindingsroute ten zuiden van het Peelmoeras van belang. De route langs de Maas maakte deel uit van de Romeinse infrastructuur. De belangrijkste fysieke kenmerken zijn:

- westelijke zijde van de Maasvallei met (beschermde) stads- en dorpsgezichten van Thorn en Wessem en enkele landgoederen en kastelen;
- het beekdallandschap van de Tungalroysche, Uffelsche en Haelensche beek met aangrenzend oude akkergrenzen en steilranden, oude bouwlanden, nederzettingen, kastelen of omgrachte huizen en watermolens, oude verkavelings- en wegenpatronen, oude houtwallen rond de es van Haler;
- Monumenten in Neeritter, Ittervoort, Grathem en uiteraard Thorn.

Het Peelgebied

De fysieke kenmerken zijn:

- Veenkoloniën met turfkanalen en bijzondere tuindorparchitectuur op de grens tussen Limburg en Brabant. Van oudsher een gesloten en moeilijk toegankelijk gebied. De verdedigingswerken van de Peel-Raamstelling en tal van bouwwerken in Griendtsveen zullen naar verwachting binnen afzienbare tijd als monument worden beschermd.
- Monumentale historische bouwwerken in Venray en Maasbree. In Venray als gevolg van vestiging van nonnenordes resulterend in psychiatrisch inrichtingen, kloosters en landgoedachtige terreinen.
- Gave historische nederzettingsstructuren (wegenstructuur, bebouwingsbeeld) in Sevenum (Kronenberg, Sevenum, Steeg), Maasbree en Helden.
- Het zogenaamde eiland van Meijel: een kleine enclave van oude cultuurgronden in een omgeving van woeste gronden, die pas aan het eind van de 19^e eeuw grotendeels zijn ontgonnen. Aan de randen van het eiland van Meijel is in zeer bescheiden mate monumentale historische bouwkunst aanwezig in Helden en Roggel en Neer.
- In het gebied van de Peelrestanten, ingeklemd tussen de oude cultuurgronden rondom Weert, het eiland van Meijel en het beekdalengebied van Midden-Limburg komt op zeer bescheiden schaal monumentale historische bouwkunst voor.
- De oude cultuurgronden rondom Weert zijn relatief rijk aan monumentale historische bouwkunst, met een concentratie doet zich voor in de binnenstad van Weert. Onder andere zichtbaar in veelheid en omvang van kapellen (Rumoldus kapel, S, Theunis kapel, Donatikapel) en veldkruisen. Heeft te maken met feite dat Weert lange tijd grensplaats is geweest. Gave historische nederzettingsstructuren met name op het noordwestelijke, bijvoorbeeld Hushoven en Boeket. Weert heeft daarnaast 9 molens.

Bevolking

Noord- en Midden-Limburg heeft ongeveer 490 duizend inwoners en vormt een combinatie van de sterk verstedelijkte gemeente Venlo en de matig verstedelijkte gemeenten Roermond en Weert. De overige gemeenten zijn vooral niet-stedelijke

---

Limburg op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) met zeer hoge verwachtingswaarde aangeduid.

(landelijke) gemeenten.² De verstedelijkte gemeenten hebben een centrumfunctie voor de omgeving. Ook Venray vervult zo'n rol.

Noord- en Midden-Limburg heeft te maken met een relatief sterke vergrijzing (zij het in mindere mate dan Zuid-Limburg). De vergrijzing is het sterkst in Thorn. De Peelgemeenten en de kleinere gemeenten in de Noordelijke Maasvallei hebben nog relatief veel jeugd.

Het percentage allochtonen is in Tegelen, Venlo, Roermond, Weert en Venray hoger dan gemiddeld in Limburg. Overigens, het percentage allochtonen is aanzienlijk lager dan in andere delen van Nederland.

Gemeenten in de Noordelijke Maasvallei hebben een relatief hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen, met uitzondering van Mook en Middelaar.

Tabel B.1 in de bijlage geeft een overzicht van de hier vermelde demografische gegevens.

2.2 Cultuurfinanciën en beleid

De belangrijkste financier in de kunst- en cultuurwereld is de overheid. De verhouding private investeringen (sponsoring bedrijfsleven) en overheidsinvesteringen bedroeg 4 tot 100 in 1993. De totale overheidsinvesteringen in cultuur in Limburg bedragen ongeveer 220 miljoen gulden per jaar. De gemeenten zijn de belangrijkste financiers. Tezamen leveren zij ruim 70% van het totale budget. De provincie financiert ca. 18% en de rijksoverheid 11%.

In onderstaande tabel is een indicatie opgenomen van de verdeling van middelen over Zuid-Limburg en Noord- en Midden-Limburg. Deze verdeling is een schatting, aangezien sommige provinciale middelen niet toe te delen zijn.

Tabel 1: Overheidsuitgaven aan cultuur in Limburg (1999)

	Limburg		Zuid-Limburg	Noord- en Midden-Limburg
	In miljoen gulden	In %	In % van totaal Limburg	
Totaal	225.0	100 %		
Rijksoverheid – cultuurplan	17.7	8 %	99 %	
Rijksmonumenten	12.0	5 %		
Provincie	40.0	18 %		
w.o. kunst en cultuur	25.5	12 %	69 %	14 %
Gemeenten	155.1	69 %	63 %	37 %

Bron: Provincie Limburg

De Rijksoverheid financiert professionele gezelschappen en kunstvakopleidingen. Van de ca. 17,7 miljoen gulden die het Ministerie van OC&W via het Rijkscultuurplan in Limburg investeert (1999), wordt circa 60% aan muziek

² Sterk stedelijk = 1500 tot 2500 adressen per km². Matig stedelijk = 1000 tot 1500 adressen per km². Weinig stedelijk = 500 tot 1000 adressen per km². Niet stedelijk = minder dan 500 adressen per km².

bested, 24% aan kunstopleidingen en 17% aan toneel. Van het totale bedrag wordt 95% besteed aan instellingen gevestigd in Maastricht (LSO, Opera Zuid, Het Vervolg, Huis van Bourgondië, Jan van Eyck). Voor het Rijkscultuurplan 2001-2004 is door meer producenten, productiehuizen en festivals rijkssubsidie aangevraagd dan in het verleden.

Tevens heeft de Rijksoverheid in het kader van de Nota Belvedere een aantal cultuurhistorische gebieden aan gewezen die bescherming verdienen en speelt het Rijk een rol in de aanwijzing en financiering van Rijksmonumenten.

Het provinciale cultuurbeleid is voor een belangrijk deel gericht op de musea. Van de totale provinciale inzet voor kunst en cultuur van ca. 25,5 miljoen gulden gaat 60% naar de provinciale musea en het restauratie-atelier. De resterende 40% is gericht op: ondersteuning bibliotheekwerk (15%), beeldende kunst (7%) en theater (6%). Muziek, festivals, amateurkunst, taal en literatuur, kunstzinnige vorming maken ieder 2% of minder van de provinciale inzet uit.

Naast deze 25,5 miljoen besteedt de provincie nog circa 10 miljoen aan mediabeleid en 5 miljoen gulden aan cultuurhistorie.

De beleidsspeerpunten van de provincie zijn:

- participatie en educatie;
- culturele diversiteit;
- synergie;
- internationalisering;
- cultuurtoerisme;
- ondernemerschap;
- dynamisch erfgoed.

De gemeenten financieren voor een belangrijk deel de lokale culturele infrastructuur, die in geval van de grotere gemeenten ook een regionale functie vervult. Gemiddeld besteden de gemeenten 136 gulden per jaar per inwoner.³ De meeste grotere gemeenten geven meer dan gemiddeld uit, met Thorn (214 gulden), Venlo (199 gulden), Weert (188 gulden) en Roermond (180 gulden) als uitschieters. Tabel B.2 geeft een overzicht van de cultuuruitgaven per inwoner en de verdeling van de uitgaven naar functie. De beleidsspeerpunten van de centrumgemeenten zijn in tabel 2 weergegeven.

Tabel 2: Beleidsspeerpunten van de grotere gemeenten in Noord- en Midden-Limburg

<i>Gemeente</i>	<i>Speerpunten</i>
Roermond	Imago verbetering Uitbouwen van de culturele infrastructuur (huisvesting, samenwerking tussen instellingen) Uitbouwen van de culturele producten (evenementen)
Venlo	Versterken klimaat van het centrum om cultuur te laten bloeien:

³ Begroting 1999, flexibel overzicht uitgaven, inkomsten en saldi naar functie. Bron: provincie Limburg, afdeling gemeentefinanciën. Dit betreft de functies 510 Bibliotheken, 511 Kunstzinnige vorming, 540 Kunsten, 541 Oudheidkunde, monumenten en musea

<i>Gemeente</i>	<i>Speerpunten</i>
	cultureel as door het centrum van de stad
	Samenwerking en marktgerichtheid van culturele instellingen bevorderen
	Ontwikkelen van een Kunstencentrum (o.a. meer faciliteiten voor amateuristische kunstbeoefening)
	Masterplan beeldende kunst
	Bibliotheek als laagdrempelig informatiecentrum
Venray	Samenwerking tussen culturele voorzieningen in een Kunstencentrum
	Het museum als drager van volkscultuur
	Kunst in de openbare ruimte
Weert	Behoud van cultureel erfgoed
	Cultuuroverdracht
	Stimuleren van ontwikkeling en vernieuwing

Bronnen: zie tabel B.3.

Grote bedrijven in Limburg als DSM, Brand, Libertel, SNS-bank, Rabobanken, Essent, ABP, Limburger en Limburgs Dagblad, Océ, Rank Xerox en ENCI sponsoren alle in meerdere of mindere mate in de culturele sector in Limburg. Over de hoogte van de budgetten kunnen de meeste bedrijven geen uitspraken doen vanwege concurrentie-overwegingen of vanwege het feit dat een fors deel in natura (tentoonstellingsruimte, faciliteiten e.d.) plaats vindt. Een zeer globale schatting is ca. 500.000 gulden per onderneming.

2.3 Maatschappelijke ontwikkelingen

De toeristisch-recreatieve sector - waaronder de culturele sector - bevindt zich volgens Pluijmers en Van der Wal (1999) in een situatie die vergelijkbaar is met die van de retailsector circa dertig jaar geleden. Er is sprake van "*een gefragmenteerde markt met zeer veel kleine aanbieders en een vrij laag kwaliteitsniveau op de drempel van schaalvergroting en professionalisering*". Een aantal ontwikkelingen die de retailsector al merendeels heeft ondervonden zullen ook in de toeristisch-recreatieve sector plaatsvinden: veranderende consumenten, veranderende concurrentieverhoudingen en veranderende culturele ondernemers.

Veranderende consument

De toekomstige consument is zeer kritisch, ervaart kwaliteit als vanzelfsprekend en is daarnaast vluchtig en grillig en slechts in beperkte mate loyaal. De consument kiest naar behoefte waarbij de beleving centraal staat.

Deze ontwikkeling is zichtbaar (uit zich) in een grote toename van culturen, sub-culturen en daarmee culturele verschillen (Trendrapport Limburg, 1998).

Eenvoudige scheidslijnen tussen jong en oud, vrouwen en mannen, Limburgers en Hollanders, binnen- en buitenlanders, zijn niet meer te trekken.

Ook oriënteert de consument zich meer op de directe leefomgeving, vaak op basis van de eigen specifieke cultuur/geschiedenis en geografische eigenschappen van de

regio. Regionale cultuur en identiteit beleven een renaissance. Mensen leven in een soort culturele gelaagdheid waarin ze het lokale en regionale koesteren, maar qua waarden en normen opschuiven naar het Nederlands gemiddelde en steeds meer grensoverschrijdend en globaal cultuuruitingen produceren en consumeren.

Die veranderende cultuurconsument – het publiek - kan globaal in drie categorieën ingedeeld worden (Raes e.a. 1997):

- High consumers, de "cultuurfreak": type ontdekkingsreiziger dat steeds op zoek is naar nieuwe kennis en ervaringen door de confrontatie met bijzondere culturen of unieke kunstobjecten. Weet de weg in cultuurland exact te vinden. Cultuur staat permanent op de agenda.
- Light users: cultuur staat niet permanent op de agenda. Brengen slechts van tijd tot tijd een bezoek aan een monument of museum. De keuze van een bestemming wordt bepaald door de mogelijkheden tot actieve recreatie, waarbij culturele attractie-elementen van additionele waarde zijn. Ontspanning primeert, secundair de voorkeur voor culturele fiets- en wandelroutes en voor musea, monumenten en evenementen die uitnodigen tot een actief en leerzaam bezoek.
- Non-users: geen of nauwelijks affiniteit met cultuur.

Veranderende concurrentieverhoudingen

Er ontstaat een vrijetijds- of leisure markt. Het onderscheid tussen cultuur, eten/drinken, sport, retail/funshopping, accommodaties en entertainment wordt door de consument niet meer gemaakt. Ook het onderscheid met 'leren' vervaagt. Er ontstaan multifunctionele voorzieningen en gezamenlijke profilering van verschillende bestaande voorzieningen. Steeds grotere en professionelere organisaties – waaronder met name buitenlandse – zijn actief in de markt. Deze professionele spelers nemen het voortouw bij innovatie, financiering en implementatie van nieuwe producten. De overheid en koepelorganisaties hebben hierbij een faciliterende rol van afnemende betekenis. Ook verzakelijkt de overheid, zoals zichtbaar in zakelijkere subsidierelaties en in het betrekken van private partijen bij van oorsprong publieke projecten.

Veranderende culturele ondernemers

De veranderende consumenten en concurrentieverhoudingen vragen om een sterk assertieve houding van culturele ondernemers, te weten: een strategische lange termijn oriëntatie, een externe oriëntatie, het ontwikkelen van innovatief vermogen en een zeer vergaande professionalisering en commercialisering zowel ten aanzien van het aanbieden en ontwikkelen van producten en diensten als ten aanzien van interne bedrijfsvoering en bedrijfsprocessen. De culturele onderneming verandert van beheersorganisatie voor een huidige voorziening op een huidige locatie in een flexibele organisatie op zoek naar productontwikkeling en marktkansen. Schaalvergroting zal afgewogen worden tegen opereren als 'niche player'. De commerciële sector en particuliere initiatieven door stichtingen en verenigingen nemen toe en worden steeds belangrijker (NRW, januari 1999). Het cultuurbeleid moet daarop inspelen, bijvoorbeeld met publiek-private-partnerships.

2.4 De culturele sector in beeld

De culturele sector brengen we in twee stappen in beeld:

- een overzicht van individuele organisaties en instellingen in de sector naar functie en genre (een bottom-up benadering);
- een beknopte beschrijving (voor zover mogelijk) van de sector wat betreft aantal organisaties, aangeboden diensten, werknemers, vrijwilligers en participatie. Deze beschrijving is gebaseerd op statistisch materiaal (een top-down benadering).

2.4.1 Overzicht in vogelvlucht

Schema 1 geeft een overzicht in vogelvlucht van organisaties en instellingen in Noord- en Midden-Limburg. Tevens zijn in dit schema provinciaal werkende organisaties en koepels opgenomen. In een drietal kaarten is dit beeld gevisualiseerd. Kaart 1 geeft de opleidingsinfrastructuur weer, kaart 2 de festivals en kaart 3 de infrastructuur van ontmoetingsplaatsen (podia).

Het schema en de kaarten roepen de vraag op: wat doen die organisaties, hoeveel publiek trekken ze, et cetera. Het is niet mogelijk deze veelheid aan vragen in dit onderzoek te beantwoorden. De vraag die daarvoor als eerste beantwoord moet worden is wat we precies willen weten van die verschillende organisaties. In hoofdstuk 3 is daarvoor een voorstel opgenomen "naar een breed toegankelijk informatiesysteem".

De bijlage B.9 geeft een beknopte kwalitatieve beschrijving van een aantal van de in schema 1 opgenomen organisaties en instellingen. Deze beschrijving is niet volledig en dient als voorbeeld bij het voorstel voor het informatiesysteem.

Schema 1: Overzicht in vogelvlucht Noord- en Midden-Limburg

		Algemeen	Cultureel erfgoed	Bouwkunst/ Architectuur	Beeldende kunst/ Design	Theater/Toneel	Muziek/ Muziektheater	Dans	Literatuur	Media
	Opleidingen									
110	Vakopleidingen						Kreato	Vooropleiding dans		
120	Centra voor Kunsten				Kreato Stichting Kunstzinnige Vorming Noord- Limburg Kunstcollege Weert Centrum Kunstzinnige Vorming Roermond		Kreato Muziekschool Vrije Academie Horst Streekmuziekschool Weert Muziekschool Venray Muziekschool Tegelen	Balletscholen Dansscholen		
130	Distributie- netwerk	Buro Cult			Volksuniversiteiten	Theater Ntwerk Nederland	Stg. Limburgse Improvisatie Muziek (SLIM) Stg. Popmuziek Limburg (SPL) Stg. Samenwerkende Orgelvrienden			
	Productanten									
210	Gezelschappen - Professionals - Amateurs									
220	Productiehuizen - Professionals - Amateurs									
230	Individueel - Professionals - Amateurs						Gé Reinders Schintaler Rowwen Heze André Rieu			
240	Festivals - Professionals - Amateurs	Limburg Festival Zomerparkfeesten Roermondse Zomer	Passiespelen Tegelen		Manifestatie Odapark		Bospop Moulin Blues Jazzfestival Venlo Cultureel Zomer Evenement Thorn Stedelijk Muziekfeest ZOKS Bluesrock festival Tegelen		Noord- Limburgse Boekenmanifesta- tie	Limburgse Video- en Smalfilmdagen

Schema 1: Overzicht in vogelvlucht Noord- en Midden-Limburg

		Algemeen	Cultureel erfgoed	Bouwkunst/ Architectuur	Beeldende kunst/ Design	Theater/Toneel	Muziek/ Muziektheater	Dans	Literatuur	Media
							Weeter Amateur Festival (WAF) Van Horne Pop (talentjacht) Muziekfeesten Merselo Venray Muziek Totaal JERA pop			
250	Overig - Professionals - Amateurs	Centrum voor de amateurkunsten i.o. OLS Limburghuis i.o. Straatkunsthestival De Stad Plat	Limburgs Geschiedkundig en Oudheidkundig Genootschap (LGOG)		Beeldenroutes Atelierroutes	Limburgse Federatie Amateurgezelschappen (LFA) Optater	Stg .Oude Muziek Stg.Limburgse Componisten Limburgse Bond Muziekgezelschappen (LBM) Ver. Nederlandse Koren Limburg (VNKL) Limburgse Bond Tamboerkorpsen (LBT) Federatie Katholieke Muziekbonden (FKM)	Dansdocentenvereniging Limburg	Stg. Maaslandse Monografieën Letterkundig centrum Limburg Ver. Limburgse Auteurs (VLA) Appel Veldeke Woordenboek Limburgse Dialecten (WLD)	Lokale omroepen Limburgse Organisatie van Audio Visuele Amateurs (LOVA)
	Distributeurs, podia									
311	Schouwburgen	Munttheater De Bejekurf Maaspoort De Oranjerie								
312	Kleine podia	Waagtheater Theehuis Odapark De Garage CK theater Reigershorst De Pinnenhof La Rochelle Haaze-Hoof Beej-Bertje De Paort Salontheater De Smidse De Brink								
313	Overig	Buitenpodia (pleinen e.d.) Openluchttheater De							Literaire cafés	

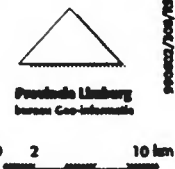
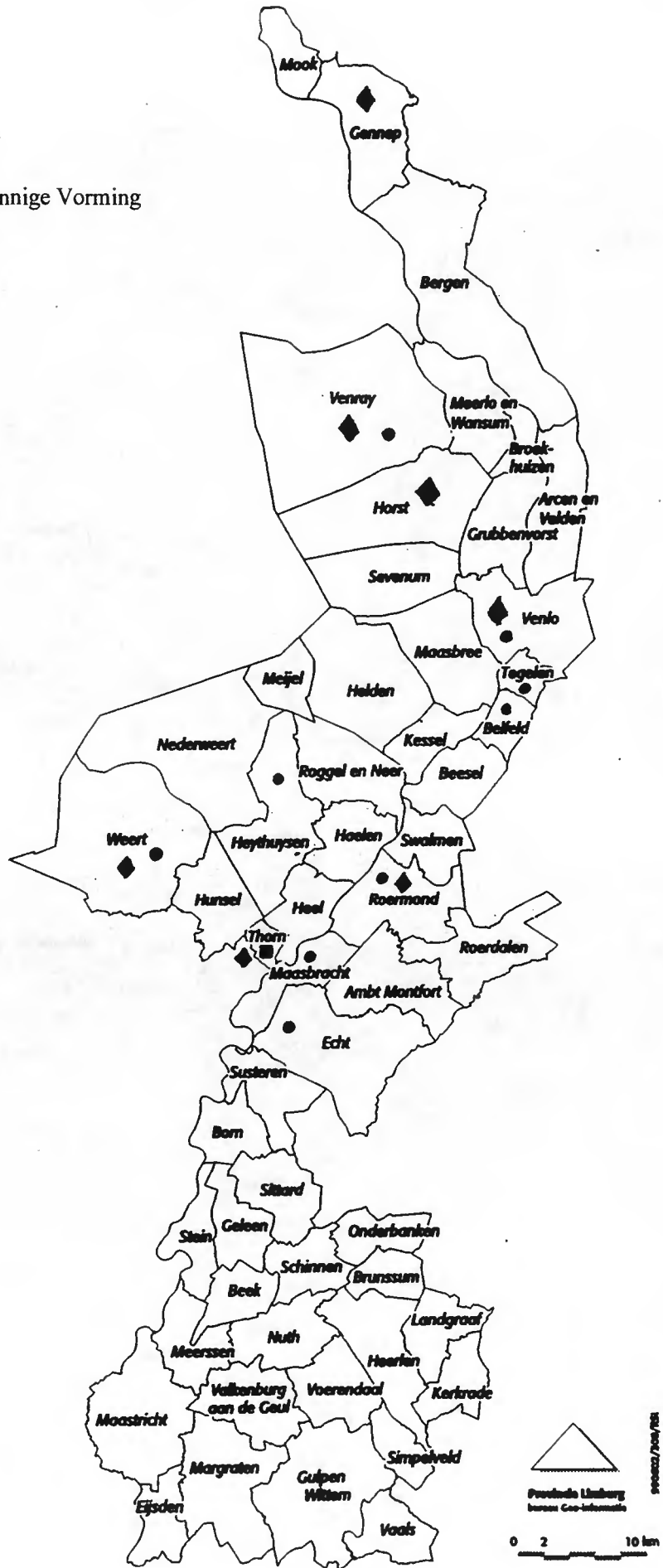
Schema 1: Overzicht in vogelvlucht Noord- en Midden-Limburg

		Algemeen	Cultureel erfgoed	Bouwkunst/ Architectuur	Beeldende kunst/ Design	Theater/Toneel	Muziek/ Muziektheater	Dans	Literatuur	Media
		Doolhof								
320	Jcugdodia, poppodia	Poppentheaters (Kobus en Ko, De klaproos)					De Bosuil De Azijnfabriek Perron 55			
330	Bioscopen, filmhuizen									Royal Weert Royal Echt Royal Theater Roermond Filmhuis Roermond City Theater Scala Scene Luxor Studio Select OOC Perron 55 Luxor (Reuver)
340	Musea	De Meinweg Maas- en Scheepvaartmuseum Bezoekerscentrum Ijzeren man Bezoekerscentrum Mijl op Zcven Koperslagersmuseum Missiemuseum Pottenbakkersmuseum De Tiendschuur Tegelen	Jacques van Mourik Het Petershuis Limburgs Museum Jochun-hof Streekmuseum Leudal Folkloristisch museum Asselt Roerstreek museum Gemeentemuseum Echt Streekmuseum Stevensweert Gemeentemuseum Het Land van Thorn De Tiendschuur Eynderhoof Oudheidkamer Horst De Locht 't Freulekeshuus Kijk-je-kerk-kunst Stedelijk Museum Roermond Jacob van Horne Schutterijmuseum De Peelstreek St. Petrus Banden Kerk		Van Bommel van Dam Stedelijk Museum Roermond					
350	Galerieën, expositieruimten				G. Marijke Raaijmakers ArtGallery-Consultancy					

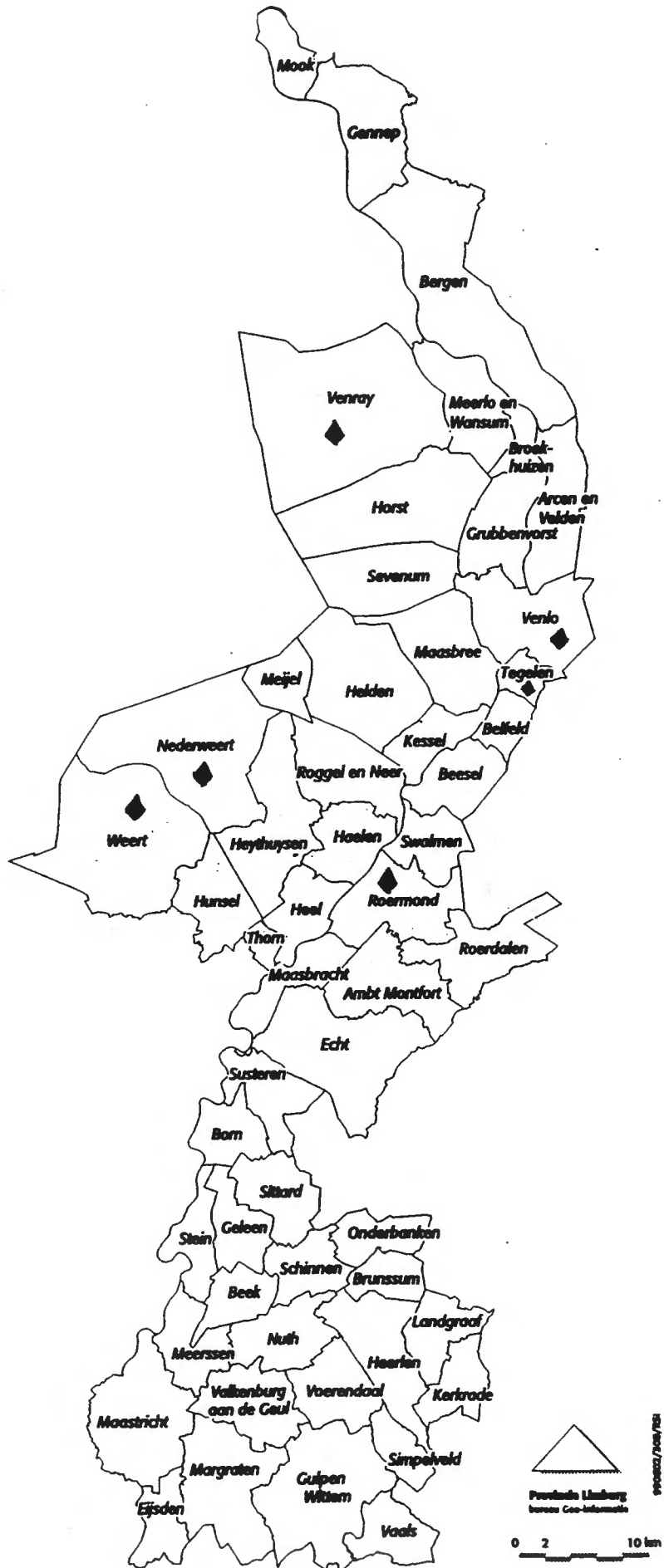
Schema 1: Overzicht in vogelvucht Noord- en Midden-Limburg										
		Algemeen	Cultureel erfgoed	Bouwkunst/ Architectuur	Beeldende kunst/ Design	Theater/Toneel	Muziek/ Muziektheater	Dans	Literatuur	Media
					Spreeuwenberg G. Mariska Dirkx DZD Art Gallery G. Wansink G. Pieter Breughel G. M. Otten G. De Lochting Odapark G. Rooyart G. Molenhof Expositieruimte Kunstcollege Weert Beeldentuin Maaspark Mook G. De Vierde Dimensie					
360	Monumenten		Abdijcomplex Thorn Kasteeltuinen Areen St. Ursulamolen Gitstappermolen Grenskerkmonument Martinuskerk Munsterkerk Bovenste Plasmolen							
370	Bibliotheken, archieven		Gemeentearchieven						Openbare bibliotheken	Archieven LI Limburgs Film en Vidco- Archief (Lifa)
380	Overig		Boerderijstg. Limburg Molenstichting Limburg Stg. Limburgse Katelen							
400	Ondersteuning	Symbiose	Monumentenhuus		Documentatie Beeldende Kunstenaars Limburg					
500	Cultuurprijzen	Ons Limburg Pries Kinjer Cultuurpries Limburg Lebnlesen-prijs		Nationale Metselwedstrijd 2000 (Gennep) Architectuurprijs Weert	Lei Alberigs prijs Alphons Winters prijs Parkstad prijs		Prix Dominique		Frans Erens prijs Rabobank Lenteprijs Literatuurprijs Weert	

Opleidingsinfrastructuur

- Vakopleidingen
- ◆ Centra voor Kunstzinnige Vorming
- Overig

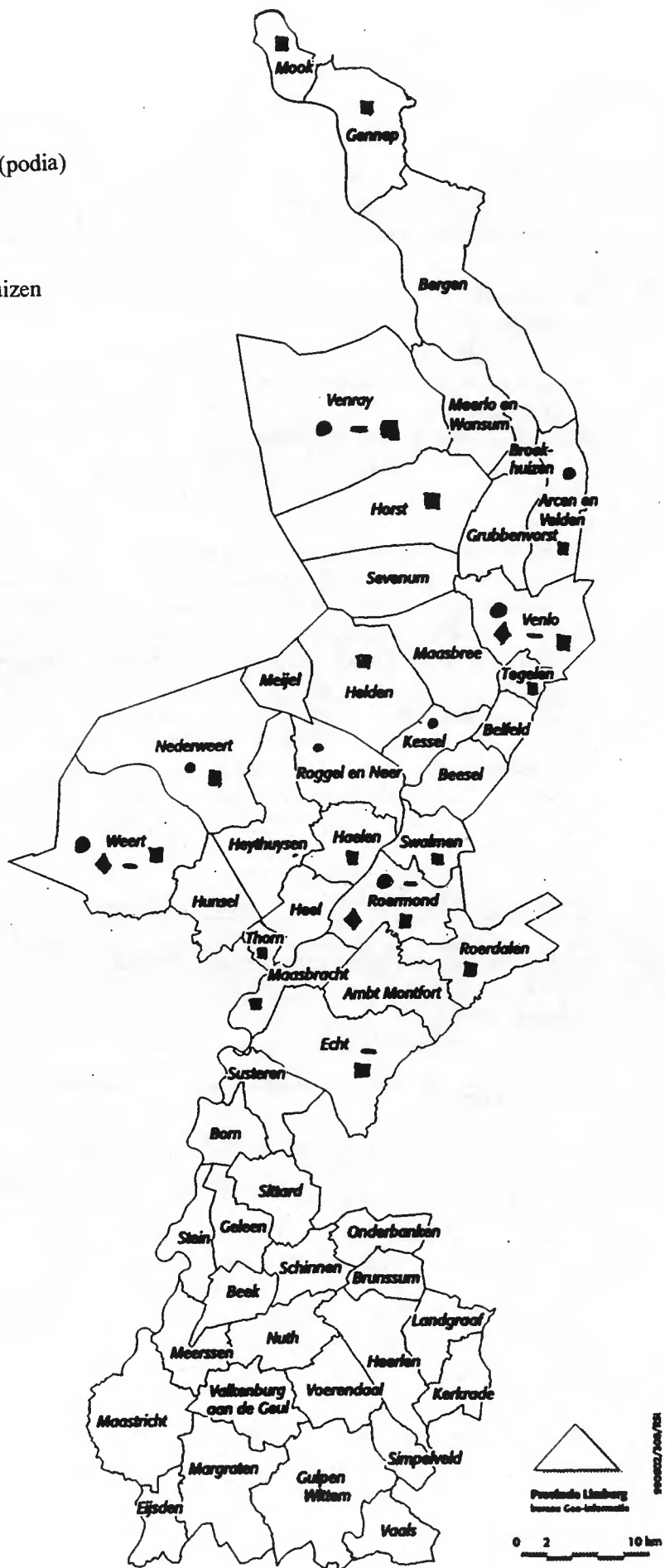
- Producenten
- professionals
  - ◆ festivals

Provincie
Limburg

Ontmoetingsplaatsen (podia)

- toneel/theater
- ◆ jeugd/pop
- musea
- bioscopen/filmhuizen

2.4.2 *Cultuurparticipatie: informatie over het gebruik van culturele voorzieningen*

Waar bevolking en cultuursector elkaar ontmoeten vindt cultuurparticipatie plaats in verschillende vormen:

- bezoek aan culturele instellingen;
- deelname aan kunstzinnige activiteiten (w.o. het volgen van onderwijs en cursussen);
- zelf verzamelen van kunstwerken;
- gebruik van elektronische media;
- vrijwilligerswerk voor culturele instellingen.

Op basis van informatie uit het Aanvullend Voorzieningengebruik Onderzoek (AVO) van 1995 kan voor Limburg een beeld geschetst worden van het gebruik van diverse culturele voorzieningen. Dit beeld is af te zetten tegen de Nederlandse situatie. Vervolgens wordt in de rest van deze paragraaf wat dieper ingegaan op het aanbod en gebruik van podiumkunsten, bibliotheken en musea.

Cultuurparticipatie

In tabel 3 is het bezoek aan kunstvoorzieningen weergegeven. Het betreft het percentage mensen (van 6 jaar en ouder) dat in de 12 maanden voorafgaand aan de enquête een kunstvoorziening heeft bezocht.⁴ In het algemeen ligt het percentage Limburgers dat een bezoek heeft gebracht aan een kunstvoorziening onder het Nederlands gemiddelde.

Tabel 3: Bezoek aan kunstvoorzieningen in procenten (1995)

	Limburg	Nederland
Podiumkunsten (tenminste één vorm van podiumkunst)	42	48
Bioscoop	42	48
Filmhuis of kijkhuis	4	6
Museum in Nederland	24	34
Galerie	17	20

Bron: AVO 1995

Het percentage mensen van 16 jaar en ouder dat lid is van een kunstuitleencentrum of artotheek bedraagt 1% en is gelijk aan het Nederlands gemiddelde

In tabel 4 is het leesgedrag van Limburgers weergegeven. Het percentage mensen dat de maand vóór de enquête minstens een boek heeft gelezen ligt 10 procentpunten onder het Nederlandse gemiddeld. Ook de andere indicatoren van het leesgedrag - het percentage dat boeken koopt voor eigen gebruik, het percentage dat een lidmaatschap heeft van een bibliotheek en het percentage dat boeken bij een bibliotheek leent – liggen onder het Nederlands gemiddelde.

⁴Het aantal respondenten in Limburg bedroeg 1069, in heel Nederland 14489.

Tabel 4: Leesgedrag in procenten (1995)

	Limburg	Nederland
Boeken gelezen	48	58
Boeken gekocht	45	51
Lid bibliotheek	33	42
Leent uit bibliotheek	34	43

Bron: AVO 1995

Het beeld wat betreft mediagebruik is nagenoeg gelijk aan het Nederlandse beeld. In tabel 5 is het percentage mensen weergegeven dat gebruik maakt van de opgesomde media.

Tabel 5: Gebruik van media in procenten (1995)

	Limburg	Nederland
Volgen van een radio of tv-uitzending over kunst	35	39
Volgen van een radio of tv-uitzending over klassieke muziek	28	29
Volgen van een radio of tv-uitzending over sport	67	67
Luisteren naar klassieke cd's	44	46
Kijken naar bioscoopfilm	74	74
Videorecorder aanwezig	76	76
Kijken naar voorbespeelde video banden	53	55

Bron: AVO 1995

Kunstbeoefening in de vrije tijd, dus buiten werk- of schooltijd vindt in Limburg in ongeveer dezelfde mate plaats als elders in Nederland, zoals uit tabel 6 blijkt. Bijna 40% van de bevolking beoefent één of meer kunstzinnige activiteiten als amateur.

Tabel 6: Kunstbeoefening als amateur (1995)

	Limburg	Nederland
Tekenen, schilderen, grafische vormgeving	16	17
Beeldhouwen, keramiek, sieraden maken	5	5
Textiele werkvormen	6	8
Zingen	11	13
Muziekinstrument bespelen	13	13
Toneel, mime, volksdans	5	5
Fotografie, film, video	7	7
Eén of meer kunstzinnige activiteiten	37	37

Bron: AVO 1995

Samenvattend is het als volgt gesteld met de cultuurparticipatie van Limburgers:

- het bezoek aan kunstvoorzieningen ligt beduidend lager dan het Nederlands gemiddelde, ongeacht het soort kunstvoorziening (podiumkunsten, bioscoop, filmhuis, museum of galerie);

- het lidmaatschap van een kunstuitleencentrum of artotheek is gelijk aan het Nederlands gemiddelde;
- het leesgedrag ligt ruim onder het Nederlands gemiddelde;
- het mediagebruik is vergelijkbaar met elders in Nederland;
- kunstbeoefening in de vrije tijd, dat wil zeggen beoefening van amateurkunsten is vergelijkbaar met elders in Nederland.

Podiumkunsten

Het totale aantal bezoeken in het seizoen 1997/98 bedroeg 656 duizend. Afgezet tegen de bevolking in Limburg, betekent dat 576 bezoeken per 1000 inwoners. Het gemiddeld aantal bezoekers per voorstelling bedroeg 257 en ligt onder het Nederlandse gemiddelde. In onderstaande tabel zijn Limburgse en Nederlandse gegevens opgenomen.

Tabel 7: Bezoek van professionele voorstellingen podiumkunsten, exclusief popconcerten (1997/98)

1997/98	Limburg	Nederland
Uitvoeringen	2550	56670
Bezoeken (x 1000)	656	15607
Bezoek per uitvoering	257	275
Bezoek per 1000 inwoners	576	997
Uitvoeringen per 10.000 inwoners	224	362

Bron: CBS (1999), Podiumkunsten 1997/98

Uit een vergelijking met andere provincies blijkt dat het bezoek per uitvoering relatief hoog is in Limburg. Alleen de provincies Groningen, Friesland, Zuid-Holland en Noord-Brabant kennen hogere aantallen bezoeken per uitvoering. Het aantal bezoeken per inwoner is relatief laag, maar Drenthe (182), Zeeland (503) en Overijssel (562) scoren nog lager. Het aantal uitvoeringen per inwoner is in Limburg het laagste van heel Nederland.

In de tijd bezien neemt het aantal bezoeken per uitvoering in Limburg enigszins af sinds het seizoen 1994/95. In Nederland lijkt er sprake te zijn van een lichte toename (zie B.8). Informatie over recentere jaren is echter nodig om harde conclusies te kunnen trekken.

De verdeling van de uitvoeringen over de hoofdisciplines theater, muziek, muziektheater, danstheater en diversen is in Limburg gelijk aan Nederland. Het aandeel bezoeken is in Limburg wat hoger bij de hoofdiscipline muziek (zie tabel B.4).

In Limburg vinder meer uitvoeringen in specifiek theater plaats dan gemiddeld in Nederland. Het aandeel bezoeken is daarentegen hoger bij multiculturele centra (tabel B.5).

Een groter aandeel van de uitvoeringen in Limburg wordt door rijksgesubsidieerde gezelschappen verzorgd, terwijl het aandeel bezoeken aan rijksgesubsidieerde uitvoeringen lager dan gemiddeld is. Daarnaast is zowel het aandeel uitvoeringen als bezoeken van buitenlandse gezelschappen groter dan gemiddeld (tabel B.7).

Informatie over het aantal uitvoeringen en bezoeken per uitvoering op het terrein van theater, muziek, dans, film en circus is per gemeente beschikbaar voor het seizoen 1997/1998. Uit onderstaande tabel 8 blijkt het belang van de centrumgemeente Venlo - en in wat mindere mate Roermond, Weert en Venray - wat betreft het aantal uitvoeringen. Het gemiddeld aantal bezoeken per uitvoering varieert sterk tussen de gemeenten. Dat hangt samen met de diversiteit aan voorstellingen én met de diversiteit aan accommodaties.

Tabel 8: Aantal uitvoeringen en bezoeken per uitvoering per gemeente, 1997/98

	Uitvoeringen	Bezoeken per uitvoering
Ambt Montfort	1	50
Arcen en Velden	2	350
Beesel	24	495
Belfeld	1	150
Bergen	1	170
Echt	6	67
Gennep	16	167
Grubbenvorst	3	100
Heel	1	116
Helden	14	152
Horst	6	237
Meerlo-Wanssum	1	60
Mook en Middelaar	1	150
Roerdalen	6	167
Roermond	133	326
Roggel en Neer	2	282
Sevenum	2	190
Swalmen	4	161
Tegelen	11	323
Venlo	244	288
Venray 1)	91	371
Weert	99	224

Bron: CBS

1) Venray is een artikel 12 gemeente geweest en heeft pas sinds 1999 ruimere mogelijkheden om financieel bij te dragen aan kunst en cultuur.

Evenementen en attracties

Festivals, evenementen en attracties trekken veel (betalende) bezoekers. Voor gemeenten is dat dan ook een aantrekkelijke inkomstenbron. Er is weinig informatie beschikbaar over aantallen evenementen, bezoekersaantallen et cetera. Van de VVV Limburg is het volgende overzicht uit 1998 beschikbaar:

Gemeente	Bezoekersaantal
Maastricht	1.600.000
Valkenburg	1.527.500
Arcen	1.178.000
Vaals	1.100.000
Landgraaf	609.000
Weert	600.000
Thorn	475.000
Heerlen	403.000
Sittard	128.500

Musea

Het aantal musea in Noord- en Midden-Limburg bedroeg 25 in 1997. Heel Limburg had op dat moment 53 musea. Het aantal bezoekers van Noord- en Midden-Limburgse musea bedroeg 118 duizend. Bij deze gegevens moet het opgemerkt worden dat het Limburgs Museum in Venlo nog niet opgenomen is. Het Limburgs Museum verwacht jaarlijks ca. 50 duizend bezoekers te trekken. In onderstaande tabel is voor 1997 het aantal musea en het aantal bezoekers per gemeente weergegeven.

Tabel 9: Aantal musea en bezoekers per gemeente, 1997

	Musea	Bezoekers
Ambt Montfort	1	n.b.
Belfeld	1	n.b.
Echt 1)	1	968
Gennep 1)	1	4901
Haelen	1	n.b.
Helden	1	n.b.
Horst	3	38868
Maasbracht 1)	2	5279
Meijel 1)	1	489
Nederweert	1	n.b.
Roermond 1)	1	12025
Swalmen	1	n.b.
Tegelen	2	n.b.
Thorn	2	n.b.
Venlo 1)	2	42778
Venray 1)	1	1492
Weert 1)	2	11000

1) Bezoekersaantallen in 1995.

Bron: CBS

Op provinciaal niveau is informatie over gratis bezoeken en betaalde bezoeken beschikbaar en over het personeelsbestand van de musea. Deze kengetallen staan vermeld in tabel 10.

Tabel 10: Kengetallen musea

	Limburg	Nederland
Aantal musea	53	921
Aantal bezoekers (x 1000)	789	20266
Percentage betaalde bezoekers	75%	72%
Gemiddeld aantal bezoeken per museum (x 1000)	15	22
Aantal personeelsleden	277	6708
w.v. percentage in loondienst	73%	79%
Aantal mensjaren	179	5071
w.v. percentage in loondienst	67%	78%

Bron: CBS

Openbare bibliotheken

De bibliotheken in Limburg zijn bezig met het project "Herpositionering Bibliotheekwerk in Limburg". Daarin zijn de bibliotheken, gemeenten en de provincie een discussie aangegaan over de toekomst van het bibliotheekwerk. Er moet helderheid komen over de hoe de bibliotheek haar rol beter kan vervullen en welke samenhangende structuur daarvoor werkbaar is.⁵

Voor dit project zijn kerncijfers aangeleverd door de bibliotheekdirecties in Limburg die betrekking hebben op 1998 (zie Boer&Croon, 2000). In onderstaande twee tabellen zijn met het Nederlands gemiddelde vergelijkbare gegevens voor 1995 opgenomen.

Tabel 11: Kengetallen bibliotheken

	Limburg	Nederland
Totaal personeel	588	10072
Percentage full-time personeelsleden	26%	16%
Vrijwilligers	355	7263
Vrijwilligers/Personeelsleden	60%	72%
Totale collectie (x 1000)	3566	44229
w.v. boeken	95%	93%
Uitleningen	10569	179566
w.v. boeken	92%	93%
Ingeschreven gebruikers	258	4549
Vestigingen	106	1151
Stopplaatsen	86	1814
Aantal scholen	291	7506
Overige uitleenpunten	101	1534

Bron: CBS

⁵ Boer&Croon (2000): Heeft bovenlokale samenwerking in Limburg een kans?

Boer&Croon (2000): De nieuwe architectuur voor het Limburgse bibliotheekwerk; Contourennota

Tabel 12: Kengetallen bibliotheken per gemeente, 1995

	Vesti- ingen	Collec- tie	Gebruikers	Jeugdige gebruikers	Uitleningen per gebruiker	Gebruikers- percentage
Arcen en Velden	2	49840	2883	55%	43	32
Belfeld	1	26619	1415	58%	37	26
Bergen Broekhuizen	5	86296	3673	64%	43	28
Echt	3	68363	4369	60%	42	23
Gennep	2	40479	4037	56%	40	24
Grubbenvorst	2	40055	2066	57%	47	31
Haelen	2	65444	2651	53%	57	27
Heel	1	26853	1653	59%	47	19
Helden	2	52349	5146	57%	37	27
Heythuysen	2	56751	3035	60%	52	26
Horst	1	54853	5586	57%	42	30
Kessel	1	24520	1329	63%	35	33
Maasbracht	2	54276	3123	58%	42	23
Maasbree	2	58591	3602	63%	42	29
Meijel	1	28995	1637	57%	48	29
Mook en Middelbaar	1	26649	1225	53%	34	16
Nederweert	2	55398	3991	64%	41	25
Roerdalen	3	54159	2351	58%	38	23
Roermond	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Roggel en Neer	3	60241	2420	58%	45	30
Sevenum	1	27589	2231	53%	42	32
Swalmen	1	48310	1867	51%	53	22
Thorn	1	21002	838	65%	43	32
Venlo	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Venray	1	71251	9083	50%	39	25
Weert	1	90392	10435	41%	48	25

Bron: CBS

2.5 Conclusies: Noord- en Midden-Limburg

Noord- en Midden-Limburg

In Noord- en Midden-Limburg is sprake van een concentratie van cultuuraanbod in vier regionale centra: Venlo, Roermond, Weert en Venray. Het aanbod in Venlo is omvangrijker dan in de drie andere centrumgemeenten. De decentrale ligging van Venlo ten opzichte van de regio heeft als gevolg dat niet gesproken kan worden van DE culturele centrumstad van Noord- en Midden-Limburg. Ook is de "concurrentie" vanuit Noord-Brabant en Gelderland daarvoor te nabij en te omvangrijk.

Het aanbod aan culturele activiteiten betreft een opleidingsinfrastructuur, festivals en evenementen, amateur-producenten en een divers scala aan ontmoetingsplaatsen. Professionele producenten (productiecapaciteit) van podiumkunsten zijn, uitgezonderd popmuzikanten, niet in Noord- en Midden-Limburg gevestigd.

Het cultuuraanbod in Noord- en Midden-Limburg is ingebed in een omgeving waarin:

- de agrarische sector, industrie en logistieke activiteiten van groot belang zijn voor de economie;
- er een unieke cultuurhistorische identiteit is met archeologische vindplaatsen, monumenten en vanuit cultuurhistorisch perspectief waardevolle landschappen. Deze cultuurhistorische identiteit kent een aantal duidelijke accenten;
- er sprake is van een dunbevolkt agrarisch gebied, met enkele historisch bepaalde (gegroeide) centrumgemeenten;
- de ligging ten opzichte van Noord-Brabant en Gelderland, alsook ten opzichte van België en Duitsland van grote invloed is op de cultuurhistorische identiteit én het huidige culturele aanbod.

Profilering

Een landelijke regio als Noord- en Midden-Limburg biedt kansen voor samenwerking. De regio of subregio's kunnen zich daardoor profileren met een specifiek aanbod. De reorganisatie van de VVV's biedt mogelijkheden voor regionale profilering en voor de marketing-ondersteuning die daarvoor nodig is. Een drietal accenten zijn in Noord- en Midden-Limburg te onderscheiden:

- moderne beeldende kunsten;
- religieuze kunst;
- cultuurhistorie en landschap.

Of deze profilering of wellicht een andere profilering daadwerkelijk opgepakt wordt, is in belangrijke mate afhankelijk van het oppakken van kansen en ondervangen van bedreigingen. Ook spelen de wensen en acties van de Limburgse gemeenten een cruciale rol. Hieronder worden deze drie accenten beknopt uitgewerkt. Kansen en bedreigingen komen daarna ter sprake.

Moderne beeldende kunsten

Op een aantal plaatsen in Noord-Limburg staat beeldende kunst hoog op de agenda en vinden talrijke initiatieven plaats, zoals bijvoorbeeld het Odapark en theehuis in

Venray, het museum Van Bommel Van Dam in Venlo, kunst in de openbare ruimte in bijvoorbeeld Venray, Bergen, Gennep, Horst en Venlo, en de plannen voor Bordeline. Kenmerkend voor veel van deze initiatieven is de combinatie van moderne beeldende kunst en ruimtelijke ordening en planologie. Deze initiatieven proberen landschap en moderne cultuur te verbinden.

Op dit moment zijn er nog nauwelijks onderlinge relaties tussen deze initiatieven, alhoewel men elkaar wel informeert.

Religieuze kunst

Noord- en Midden-Limburg heeft omvangrijke collectie religieuze kunst die zichtbaar is cultuurhistorische identiteit, musea, monumenten, kruisen en kapellen en evenementen in de strook Weert (Jacob van Horne museum, Martinuskerk) – Thorn (Abdis, Stift-dames) – Roermond (Munsterkerk) – Steyl (Missiemuseum) – Venray en aansluitend aan beide zijden van de grens Aldeneik, Maaseik en Kempen.

De geschiedenis van het gebied speelt een belangrijke rol in het ontstaan van deze collectie. Grote delen van Noord- en Midden Limburg zijn lange tijd geïsoleerd geweest vanwege het moeilijk toegankelijke Peelgebied. Ook zijn plaatsen als Weert langdurig grensplaats geweest. Tevens hebben paters- en nonnenorden een grote rol gespeeld in het maatschappelijk leven, o.a. door het oprichten van pensionaten en psychiatrische instellingen. Bijvoorbeeld in Weert de Paters Franciscanen, de Zusters Ursulinen, de broeders St. Louis en de Paters van Heilige Geest en in de paters- en nonnenordes (12 kloosters) in Venray. Daarbij gevoegd de oost-west oriëntatie die in het verleden veel belangrijker was dan nu (IJzeren Rijn, Zuid-Willemsvaart-Grand Canal du Nord- Vossa Eugenia, routes van schaaphandelaren van Venray en Weert naar Antwerpen-Parijs).

Op dit moment worden projecten nog veelal lokaal opgepakt. De meerwaarde zit juist in de cultuurhistorische en planologische samenhang.

Cultuurhistorie en landschap

Noord- en Midden-Limburg heeft een breed netwerk van musea, met een grote verscheidenheid en kwaliteit van collecties, een grote inzet en betrokkenheid van vrijwilligers. Gezien de ontwikkelingen in de vrijetijdsmarkt (cultuurtoerisme) en de toenemende belangstelling voor cultuurhistorie biedt dit kansen. De regio heeft drie grote trekpleisters op cultuurhistorisch gebied: streekmuseum De Locht in Melderslo, het Limburgs Museum in Venlo en het openluchtmuseum Eynderhoof in Nederweert-Eind.

Samenwerking tussen de musea – bijvoorbeeld kennisuitwisseling op het terrein van beheer en behoud van collecties, afstemming van collecties - is gewenst om deze kansen te benutten en bedreigingen te keren. Een voorbeeld van zulke samenwerking is te vinden in de Kempen.

De regio kan vanuit cultuurhistorisch en -toeristisch oogpunt in drie subregio's onderverdeeld worden:

- Maasvallei (Arcen, Venlo): rivierterrassen met oude dorpen, maasheggen stuifduinen, centrum van Venlo. Deze subregio heeft een geheel eigen imago.
- Maasplassen (Roerdal, Roermond, Heythuysen, Thorn): rivierterrasontginningen, kampen- en essenlandschap, oude bouw- en cultuurgronden, kastelen, landgoederen, monumenten en beschermde

dorpsgezichten. Er is nog relatief weinig samenhang tussen de diverse plassen. Daarnaast kampt Roermond met een imago van vergane glorie. Alhoewel de afgelopen decennia is de stad wellicht te zelfgenoegzaam en naar binnengekeerd geweest, is zij op dit moment bezig haar ambities weer te geven in een visie op de cultuurpotenties van de stad..

- Land van Peel en Maas: Peelvenen, veenkoloniën met turfkanalen en bijzondere tuindorparchitectuur, centrumsteden Weert en Venray met ieder een eigen karakter. De recreatieve kwaliteiten van het landschap zijn enigszins beperkt.

2.5.1 Kansen

Actieprogramma cultuurbereik

De conclusie die uit de maatschappelijke ontwikkelingen veranderend publiek, veranderende concurrentieverhoudingen en veranderende culturele ondernemers getrokken kan worden is dat "de" culturele sector niet meer bestaat. Daardoor voldoen min of meer traditionele afbakeningen van de culturele sector ook niet meer. Er moet dus gezocht worden naar een vorm van afbakening, een concept, een wijze van kijken naar de regio, rekening houdend met de veranderende consument (kiezen naar behoefte, beleving centraal, subculturen, regionale cultuur en identiteit). De elkaar snel opvolgende ontwikkelingen in de informatietechnologie (onder andere nieuwe media) - cultuur is steeds meer informatie – kunnen daarbij van nut zijn. In de nieuwe wereld van technologie, multicultuur en vervagende landsgrenzen moet gezocht worden naar een nieuwe ordening die nieuwsgierigheid tegenover jongere generaties mogelijk maakt. Het actieprogramma cultuurbereik biedt deze mogelijkheden.

Landsgrenzen

De ligging van Noord- en Midden-Limburg is uniek. Landsgrenzen zijn echter nog steeds vrij dwingend. Dat heeft te maken met cultuurverschillen, andere wijzen van werken, onbekendheid met regels en procedures et cetera. Er zijn dan ook relatief weinig grensoverschrijdende initiatieven uit het onderzoek naar voren gekomen. Overigens kan dat ook met de opzet van dit onderzoek (inventariseren met als belangrijke bron de Limburgse gemeenten) te maken hebben. Venlo en Roermond krijgen jaarlijks grote stromen kooptoeerisme te verwerken. Dit potentiële publiek benutten is een uitdaging voor Noord- en Midden-Limburg.

Brede basis van amateurs, maar met een traditionele oriëntatie

Limburg heeft een brede basis in de amateursector. Het aantal amateurgezelschappen en –verenigingen is groot. De mate van beoefening van amateurkunsten ligt op het Nederlands gemiddelde. Jeugd en alloctonen zijn echter relatief weinig betrokken. De amateursector heeft steeds meer moeite jeugd te binden. Dat geldt overigens niet alleen voor culturele activiteiten, maar ook voor bijvoorbeeld sport.

De oriëntatie van veel amateurgezelschappen is nog vrij traditioneel (koren, hafabra). Een verbreding van die oriëntatie en het werken in een andere, bijvoorbeeld meer projectmatige, vorm biedt wellicht kansen.

Overigens gaat de amateursector (en de gehele cultuursector) op korte termijn een zonnige toekomst tegemoet. Er komen immers steeds meer ouderen en die zijn juist meer cultuur"minded". Men mag echter slag voor de lange termijn niet missen. Samenwerking tussen amateurgezelschappen bevorderen biedt eveneens kansen. Bijvoorbeeld koren in Weert zouden willen samenwerken met het LSO. Waarom niet met de amateur symfonieorkesten uit Tegelen en Venlo?

Gezamenlijke promotie

Gezamenlijke promotie biedt kansen de verspreide ligging en relatieve kleinschaligheid van voorzieningen in Noord- en Midden-Limburg te benutten, zoals al aangestipt bij de religieuze kunst en cultuurhistorie en landschap.

2.5.2 Bedreigingen

Kwaliteit en professionaliteit

Het management van culturele instellingen en de cultuurmakers zelf moeten zich meer gaan gedragen als ondernemer. De ontwikkelingen in de vrije-tijdsmarkt dwingen hiertoe. Hetzelfde geldt overigens voor de cultuurtoeristische sector. Een deel van de bedrijven speelt tijdig in op nieuwe marktontwikkelingen. Een groot aantal (kleine) bedrijven voert echter een defensieve strategie.

Vrijwilligers

Vrijwilligers vormen het smeermiddel van de culturele sector. Een groot deel van de sector draait op die vrijwilligers. Dit komt steeds meer onder druk te staan, omdat deelname aan vrijwilligerswerk afneemt. Inzicht in deze processen is van belang voor de toekomst van de cultuursector.

Monocultuur

Voor Limburgse begrippen hebben de centrumgemeenten in Noord- en Midden-Limburg relatief veel allochtone inwoners. Het culturele aanbod lijkt echter met name gericht op cultuurhistorie en de autochtonen. Een uitzondering hierop is de Azijnfabriek in Roermond. Meer aandacht voor de allochtone bevolkingsgroepen is gewenst op langere termijn, gezien de afnemende bevolkingsomvang en een toenemend aandeel van allochtone bevolkingsgroepen.

3

AANBEVELINGEN

Informatie-uitwisseling

Tijdens dit onderzoek is gebleken dat regionaal denken en regionale samenwerking op cultureel gebied nog in de kinderschoenen staat. Uitzondering hierop vormt Parkstad Limburg, waar regelmatig onderling overleg tussen gemeenten is over hun cultuurbeleid. Op een termijn van vier á vijf jaar hoopt men dat uit te laten monden in een gezamenlijk cultuurplan.

Om op termijn te kunnen komen tot regionale samenwerking leidend tot afstemming en profilering is een primaire voorwaarde informatie-uitwisseling. De gemeentevertegenwoordigers die we in dit onderzoek gesproken hebben geven ook aan behoefte te hebben aan onderlinge uitwisseling van kennis, informatie en actuele ontwikkelingen. Contacten tussen gemeenten bestaan natuurlijk wel, maar vinden veelal op ad hoc basis plaats. De provincie kan een rol spelen in het stimuleren van die contacten en het van de grond krijgen van de informatie-uitwisseling.

De centrumgemeenten kunnen een belangrijke rol spelen in het realiseren van samenhang en afstemming binnen een regio en het stimuleren van vernieuwingen.

Contactennetwerk

De provincie heeft ook belang bij informatie-uitwisseling. Voor de provincie is het voor haar beleidsontwikkeling, -voorbereiding en uitvoering van belang op de hoogte te zijn van actuele ontwikkelingen op lokaal niveau. Daarvoor zijn twee zaken nodig:

- het ontwikkelen en onderhouden van een contactennetwerk in de regio's;
- het ontwikkelen en onderhouden van een goed toegankelijke en systematische informatieverzameling.

Op dit moment hebben provinciale medewerkers een inhoudelijke specialisatie en geen gebiedsgerichte. Dat bemoeilijkt het onderhouden van een contactennetwerk in de regio gezien de uitgestrektheid van de provincie. Een meer gebiedsgerichte specialisatie van provinciale medewerkers, naast de inhoudelijke specialisatie, kan het contactennetwerk versterken. Gezien het belang en de centrumfunctie van de grotere steden, is een indeling gebaseerd op de centrumgemeenten een optie.

Een ketengerichte benadering

Het in kaart brengen van de culturele sector blijkt niet eenvoudig te zijn. De eerste reden is dat maatschappelijke ontwikkelingen de vraag oproepen wat wel en niet

onder de culturele sector wordt verstaan. Die maatschappelijke ontwikkelingen leiden ertoe dat:

- cultuur en toerisme steeds meer onlosmakelijk met elkaar verbonden raken;
- er sprake is van een verzakelijking van de cultuursector, waardoor er naast de gesubsidieerde sector een breed palet aan (semi)private initiatieven ontstaat. Daarnaast stelt de gesubsidieerde sector zich ondernemender en zakelijker op;
- de grenzen tussen cultuur en amusement vervagen.

Dit vraagt om een andere wijze van kijken naar de cultuursector, meer ketengericht dan voorheen. Het schema dat gebruikt is om de sector in kaart te brengen is hiervoor een aanzet, maar gaat niet ver genoeg. Wat bijvoorbeeld te doen met architectenbureaus, internetontwerpers, decorbouwers, modeontwerpers, designontwerpers?

Voor de (multi)media sector zijn landelijk al pogingen gedaan om met meer ketengerichte benadering de sector in kaart te brengen. Dat zou ook voor andere onderdelen van de cultuursector geprobeerd kunnen worden. Niet alleen worden de onderlinge verbanden binnen de sector daarmee verhelderd, ook het belang van de sector voor de economie wordt waarschijnlijk veel duidelijker.

Bijvoorbeeld de hofmateriaal muziekketen in Limburg bestaat uit muziekscholen, het conservatorium, de HBO-opleiding i.o., een veelheid aan fanfares, harmonieën en brassbands, het LSO, het WMC en commerciële infrastructuur zoals muziekinstrumentenverkopers als Adams in Thorn, et cetera. Her en der zullen ook nog relaties binnen deze keten bestaan, bijvoorbeeld LSO-muzikanten die les geven of lid zijn van een harmonie.

Naar een breed toegankelijk informatiesysteem

De tweede reden, waarom het niet eenvoudig is de culturele sector in kaart te brengen, is dat informatie van oudsher wel (zei het fragmentarisch) beschikbaar is voor het gesubsidieerde deel van de culturele sector, maar veel minder voor het niet gesubsidieerde deel.

Wat betreft de fragmentarische beschikbaarheid van informatie, zou een meer systematische informatieverzameling en goed (elektronisch) toegankelijke informatievoorziening van nut kunnen zijn. Nu roept de beschrijving van het culturele produktiemilieu in Noord- en Midden-Limburg een veelheid aan vragen op die in dit onderzoek niet beantwoord kunnen worden, bijvoorbeeld omdat de informatie maar voor één of voor enkele organisaties beschikbaar is.

Ook blijkt veel informatie vooral in de hoofden van één of enkele personen aanwezig te zijn. Om deze informatie breder beschikbaar te maken, zou de provincie kunnen streven naar een database met kerngegevens per gemeente en per organisatie. Daarbij dient ten eerste voorkomen te worden dat op twee plaatsen min of meer dezelfde informatie wordt bijgehouden en ten tweede gestreefd te worden naar een uniforme systematiek zodat gegevens van gemeenten onderling vergelijkbaar zijn.⁶ In overleg met de gemeenten zullen hierover afspraken gemaakt moeten worden. Wellicht ligt er een taak voor de centrumgemeenten in het opbouwen en onderhouden van zo'n database en een taak voor de provincie in het systematiseren en uitwisselen van informatie.

---

⁶ Het opbouwen van zo'n database zal geen sinecure zijn. Bijlage B.10 geeft een voorzet voor de inhoud.

Meer zicht op particuliere initiatieven

Wat betreft het niet gesubsidieerde deel van de sector, zou een meer economische invalshoek bij de informatieverzameling interessant zijn. Een concreet voorbeeld is samen met het ETIL en Kamer van Koophandel in kaart brengen welke cultuurorganisaties/bedrijven zij in hun enquêtebestanden hebben, en wat economische kenmerken van die organisaties zijn (werkzame personen, omzet, investeringen).

Kwantiteit en kwaliteit

Het onderzoek heeft veel kwalitatieve gegevens opgeleverd en in mindere mate kwantitatieve gegevens. Daarnaast hebben we de vraag naar DE kwaliteit van kunst en cultuur nadrukkelijk buiten de inventarisatie gehouden. Echter, voor kunst en cultuur zijn vragen naar kwaliteit van wezenlijk belang. Op welke gronden kan geoordeeld worden? Een overweging kan zijn wat van regio's binnen Limburg redelijkerwijze cultureel verwacht mag worden. De provincie zou hier naar onze mening een visie op moeten ontwikkelen.

Benutten van landschappelijke elementen (functiemenging)

Kunsten en cultureel erfgoed zijn veelal nog twee gescheiden werelden. Er zijn vele cross-overs tussen die werelden denkbaar. Bijvoorbeeld het benutten van landschappelijke elementen door in een monumentale vakwerkboerderij exposities moderne kunst te organiseren.

Multiculturele verbanden

Op twee wijzen kunnen multiculturele verbanden gestimuleerd worden. Enerzijds door te trachten de culturen van verschillende bevolkingsgroepen met elkaar in verbinding te brengen (het doorbreken van de autochtone monocultuur). Een mogelijkheid om dit te stimuleren is het ontwikkelen van productiekracht (gezelschappen, productiehuizen). Geconstateerd is dat in Noord- en Midden-Limburg weinig professionele productiekracht aanwezig is. Gezien de bevolkingssamenstelling zou multiculturele productiekracht kansen en profilering bieden.

Anderzijds kan getracht worden grensoverschrijdende verbanden te stimuleren. Dit onderzoek heeft zich nadrukkelijk op Limburg geconcentreerd. Met name voor Venlo en Roermond is een ander regionaal perspectief (functionele regio's, oost-west as), waarin grensoverschrijdende samenwerking tot uitdrukking komt, gewenst.

BIJLAGEN

Tabel B.1: Demografische gegevens

Gemeente	Inwo- ners	Mate van verstedelijking	Percentage jongeren (0-25 jaar)	Percentage ouderen (65 jaar en ouder)	Percentage allochtonen	Percentage hoge inkomens
Ambt Montfort	11051	niet stedelijk	28 13	0	19	
Arcen en Velden	9082	niet stedelijk	32 11	0	21	
Beesel	13131	weinig stedelijk	31 11	3	17	
Belfeld	5426	niet stedelijk	30 11	2	19	
Bergen	13330	niet stedelijk	30 12	0	16	
Broekhuizen	1918	niet stedelijk	31 11	n.b.	21	
Echt	19021	weinig stedelijk	26 14	1	16	
Gennep	16768	weinig stedelijk	29 11	2	16	
Grubbenvorst	6820	niet stedelijk	32 10	0	23	
Haelen	9839	niet stedelijk	28 15	0	19	
Heel	8347	niet stedelijk	27 12	0	20	
Helden	19263	weinig stedelijk	32 10	3	18	
Heythuysen	12105	niet stedelijk	30 12	0	21	
Horst	19423	weinig stedelijk	32 11	1	17	
Hunsel	6062	niet stedelijk	32 9	n.b.	21	
Kessel	4164	niet stedelijk	31 11	n.b.	18	
Maasbracht	13608	niet stedelijk	26 15	0	20	
Maasbree	12790	niet stedelijk	34 9	0	21	
Meerlo- Wanssum	7500	niet stedelijk	33 9	0	19	
Meijel	5710	niet stedelijk	30 11	0	18	
Mook en Middelaar	7585	niet stedelijk	29 12	0	26	
Nederweert	16111	niet stedelijk	32 10	0	21	
Roerdalen	10394	niet stedelijk	27 12	0	21	
Roermond	44707	matig stedelijk	30 14	8	17	
Roggel en Neer	8310	niet stedelijk	32 12	0	18	
Sevenum	7253	niet stedelijk	32 11	0	19	
Swalmen	8572	weinig stedelijk	28 14	0	18	
Tegelen	19305	weinig stedelijk	31 14	7	15	
Thorn	2655	niet stedelijk	26 18	n.b.	16	
Venlo	64450	sterk stedelijk	30 15	6	15	
Venray	37494	weinig stedelijk	31 11	4	18	

Weert	47696 matig stedelijk	30	13	6	19
-------	-----------------------	----	----	---	----

Bron: ETIL, CBS.

Sterk stedelijk = 1500 tot 2500 adressen per km². Matig stedelijk = 1000 tot 1500 adressen per km². Weinig stedelijk = 500 tot 1000 adressen per km². Niet stedelijk = minder dan 500 adressen per km².

Tabel B.2: Uitgaven gemeenten

Gemeente	Uitgaven per inwoner in guldens	Aandeel in de cultuuruitgaven (in %)			
		Bibliotheken	Kunstzinnige vorming	Amateur-kunsten	Musea en cultuurhistorie
Ambt Montfort	fl 70.04	50	22	18	11
Arcen en Velden	fl 41.07	74	4	20	2
Beesel	fl 50.57	50	19	15	16
Belfeld	fl 58.42	51	38	9	1
Bergen	fl 103.53	64	27	4	4
Broekhuizen	fl 63.61	41	12	26	20
Echt	fl 74.29	46	17	12	25
Gennep	fl 90.89	39	28	12	20
Grubbenvorst	fl 71.85	54	13	14	19
Haelen	fl 87.92	50	32	1	17
Heel	fl 69.97	35	33	17	14
Helden	fl 89.60	38	20	38	4
Heythuysen	fl 71.46	47	41	2	10
Horst	fl 73.26	38	24	25	14
Hunsel	fl 66.64	20	48	22	11
Kessel	fl 66.52	55	7	8	30
Maasbracht	fl 83.55	42	3	36	20
Maasbree	fl 93.35	47	37	7	9
Meerlo-Wanssum	fl 52.53	29	32	31	8
Meijel	fl 64.62	53	1	43	2
Mook en Middelaar	fl 77.13	40	36	9	15
Nederweert	fl 69.70	40	30	12	18
Roerdalen	fl 77.35	59	29	1	10
Roermond	fl 179.50	31	18	24	27
Roggel en Neer	fl 102.77	57	19	18	7
Sevenum	fl 61.77	46	20	20	14
Swalmen	fl 41.18	65	3	18	14
Tegelen	fl 84.28	29	38	18	15
Thorn	fl 213.94	20	41	0	39
Venlo	fl 199.26	16	20	31	34
Venray	fl 134.50	29	35	35	0
Weert	fl 188.28	23	25	41	11

Bron: provincie Limburg, afdeling gemeentefinanciën. Begroting 1999, flexibel overzicht uitgaven, inkomsten en saldi naar functie.. Dit betreft de functies 510 Bibliotheken, 511 Kunstzinnige vorming, 540 Kunsten, 541 Oudheidkunde, monumenten en musea

Tabel B.3: Nota's e.d. van gemeenten

Gemeente	Bronnen
Ambt Montfort	
Arcen en Velden	
Beesel	
Belfeld	
Bergen	Kunst in Beeld
Broekhuizen	
Echt	
Gennep	Gennep Beeldend; Kunst in de buitenruimte in Gennep Gennep Magazine, najaar 1999 Historische objecten in de gemeente Gennep
Grubbenvorst	
Haelen	
Heel	
Helden	Cultuurnota 1999-2002 Programmaboek Stichting Bevordering Cultuur Helden 1999/2000
Heythuysen	
Horst	
Hunsel	
Kessel	
Maasbracht	
Maasbree	
Meerlo-Wanssum	
Meijel	
Mook en Middelaar	Maaspark Mook in Beeld 200-2000
Nederweert	
Roerdalen	Inventarisatie Kunstcollectie (1994)
Roermond	Strategienota Roermond; Bestuursopdracht versterken culturele voorzieningen (1994) Uitvoeringsprogramma 1998-2002 Strategienota Roermond aan zet II
Roggel en Neer	
Sevenum	
Swalmen	
Tegelen	
Thorn	Toeristisch-recreatief perspectief
Venlo	Cultuurbeleid 1997-2002: Van Station tot Maasboulevard, een culturele as door het centrum Beleidsbegroting 1999
Venray	De Kracht van Kunst; Masterplan beeldende kunst 1999-2003 Cultuur in Venray, een beleidsplan voor de komende 10 jaar Odapark in volle bloei Het debat over de Venrayse ruimte, een tussenbalans (oktober 1999) Museum 't Freulekeshuus (september 1999, gemeente Venray)
Weert	Cultuurnota 1997-2002 Popomuziek in Weert (1999) Productenbegroting 1999 Opzet cultuureducatie (1999)

Tabel B.4: Uitvoeringen en bezoeken podiumkunsten naar hoofdiscipline (1997/98) in procenten van het totale aantal uitvoeringen en bezoeken

	Limburg		Nederland	
	Uitvoeringen	Bezoeken	Uitvoeringen	Bezoeken
Theater	40	22	41	20
Muziek	26	33	27	36
Muziektheater	24	33	23	32
Danstheater	7	8	7	6
Diversen	3	4	2	5

Bron: CBS (1999), Podiumkunsten 1997/98

Tabel B.5: Uitvoeringen en bezoeken podiumkunsten naar speellocatie (1997/98) in procenten van het totale aantal uitvoeringen en bezoeken

	Limburg		Nederland	
	Uitvoeringen	Bezoeken	Uitvoeringen	Bezoeken
Specifiek theater	57	61	53	62
Multifunctionele zaal	10	13	4	13
Sociaal-cultureel centrum	10	12	10	7
Kerk	0	0	2	2
School	9	4	10	3
Overige	14	10	21	13

Bron: CBS (1999), Podiumkunsten 1997/98

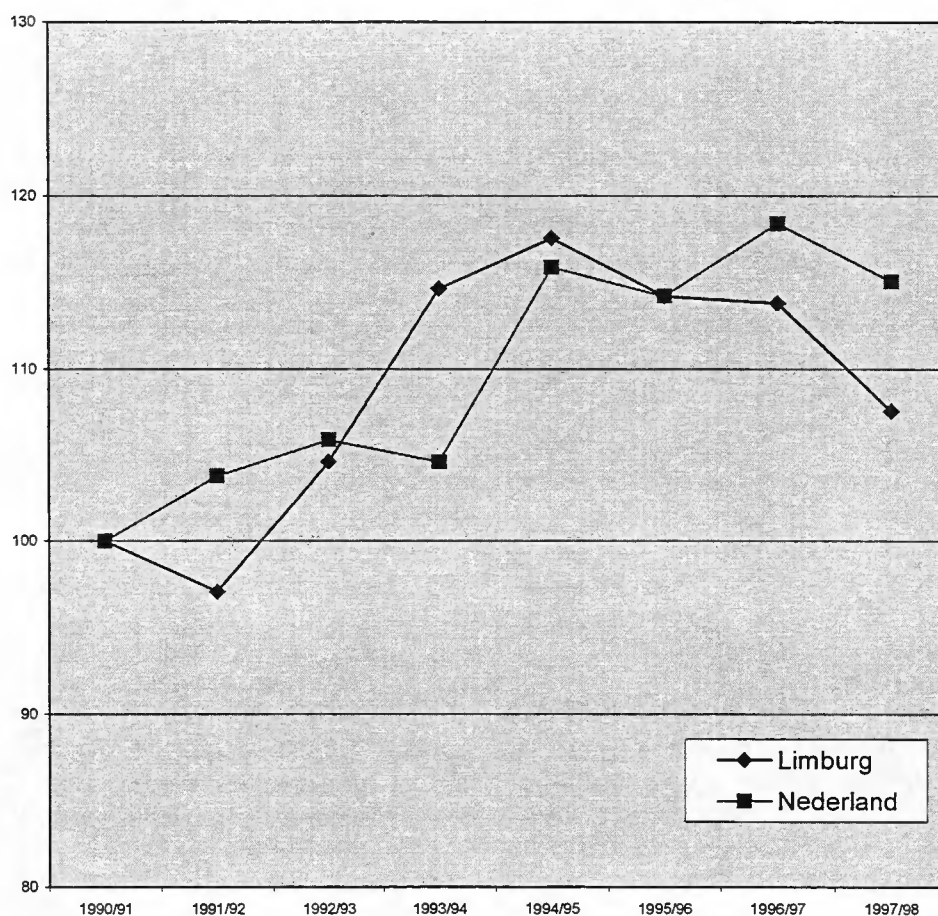
Tabel B.6: Uitvoeringen en bezoeken podiumkunsten naar doelgroep (1997/98) in procenten van het totale aantal uitvoeringen en bezoeken

	Limburg		Nederland	
	Uitvoeringen	Bezoeken	Uitvoeringen	Bezoeken
Schooljeugd vanaf 5 jaar	11	6	15	7
Schooljeugd vanaf 12 jaar	4	2	3	2
Overige jeugd vanaf 5 jaar	7	5	7	4
Overige jeugd vanaf 12 jaar	2	1	1	1
Volwassenen	76	86	74	87

Bron: CBS (1999), Podiumkunsten 1997/98

Tabel B.7: Uitvoeringen en bezoeken podiumkunsten naar uitvoerenden (1997/98) in procenten van het totale aantal uitvoeringen en bezoeken

	Limburg		Nederland	
	Uitvoeringen	Bezoeken	Uitvoeringen	Bezoeken
Structureel rijksgesubsidieerd	20	14	17	17
Overig beroeps	68	66	73	69
Buitenlanders	12	20	9	14

Bron: CBS (1999), Podiumkunsten 1997/98

B.8: Ontwikkeling van het aantal bezoeken per uitvoering

B.9 Kwalitatieve beschrijvingen van het culturele veld (een voorbeeld voor vulling van de database)

Opleidingen

Kreato-Muziekacademie (Thorn): Instelling voor Hoger Beroepsonderwijs voor dirigent en docent in hofabra- en koorsector.

Centra voor de kunsten: De centra voor de kunsten bieden cursussen en opleidingen in de kunstdisciplines muziek, dans, literatuur, beeldende en audio-

visuele kunst, theater en nieuwe media en daarnaast begeleiding en bemiddeling bij kunstonderwijs. Elk centrum vult deze werkzaamheden afgestemd op de wensen en lokale mogelijkheden op eigen wijze in. De centra zijn verenigd in de VKV, Vereniging van Centra voor de Kunsten.

Er zijn verschillende centra voor de kunsten in Noord- en Midden-Limburg. Vaak diverse vestigingen en/of dependances, bijvoorbeeld Muziekschool en Kunstcollege Weert, Kreato, Stichting Kunstzinnige Vorming Noord-Limburg. In de Noord-Limburgse gemeenten Gennep is er een vestiging van Kunsteducatie De Meander (Boxmeer).

Balletscholen en dansscholen: Er is een groot aantal, vaak particuliere, dans- en balletscholen.

Balletscholen: Heythuysen (Anita Meijer Ballet- en Sportcentrum), Roermond (Marjan Groeneveld Balletschool, Petra Reijnen), Jump'n Jazz (Venlo), Move On Jazz-Studio (Maasbracht)

Dansscholen: Tegelen (Aarts), Echt (Friederichs), Roermond (Hendriks Dance Masters, Marie Paul, Roermonds Dans & Partycentrum), Venlo (In the Mood, Jessen), Venray (Janssen), Panningen (Kortenoeven), Belfeld (Swinging Shoes), Weert (Ward Lamar).

Festivals en Evenementen

Passiespelen (Tegelen): vijfjaarlijkse toneelvoorstelling gebaseerd op de bijbelse verhalen over kruisiging van Jesus. Opgevoerd in openluchttheater De Doolhof. Uitgevoerd door ca. 500 spelers/sters. Van 14 mei tot en met 24 september 2000, iedere zondagmiddag plus 4 zaterdagen.

Zomerparkfeest (Venlo): festival dat muziek, theater, dans en beeldende kunst verbindt.

Podia (muziek theater, dans)

De Garage (Venlo): werkplaats of podium voor het individu of kleine groepen individuen. Amateurtheater, amateurdans, semi-professionele gezelschappen.

De Doolhof (Tegelen): openluchttheater, destijds speciaal gebouwd voor de Passiespelen. Ca. 4000 zitplaatsen. Bezoekersgedeelte is overkapt.

Musea

Er is een groot aantal musea in Noord- en Midden-Limburg. Hieronder volgt een kort overzicht van de vaste collecties. Daarvoor is een vierdeling gemaakt in musea voor moderne kunst, historische musea, religieuze musea en overig. De musea zijn verenigd in de Federatie van Musea in Limburg.

Musea voor religieuze kunst

Kijk-je Kerk-Kunst (Gennep): Religieuze voorwerpen, Mariabeelden.

Schatkamer St. Lambertuskerk (Horst): beeldenschat o.a. Meester van Elsloo, paramenten, kerkzilver, gebruiksvoorwerpen.

Missiemuseum (Steyl): Steyl is een combinatie van kerken, drie kloostercomplexen, kapellen en het missiemuseum. De collectie van het museum bestaat uit relikwieën, paraferalia, antropologische souvenirs, opgezette beesten en (gebruiks) voorwerpen die de missionarissen van hun reizen meebrachten.

Museum Abdijkerk (Thorn): in de kapittelzaal en archiefkamer van de abdijkerk. Schilderijen, portretten, kwartierstaten die de geschiedenis van de abdij en de stift illustreren. Maquette van het voormalig abdijcomplex.

Jacob van Horne (Weert): gevestigd in voormalig stadhuis. Schilderijen, beelden, zilver, textiel, voorwerpen van volksdevotie vanaf de Middeleeuwen. De collectie heeft betrekking op Limburgse religieuze kunst en op de geschiedenis van Paters Franciscanen in Nederland.

Musea voor moderne kunst

Museum Van Bommel Van Dam (Venlo): Nederlandse beeldende kunst uit de 20e eeuw.

Historische musea

Folkloristisch museum (Asselt): geschiedenis van Asselt en omgeving.

Expositie 40-45 (Blitterswijk)

Gemeentemuseum Echt: archeologie, natuurhistorie en geschiedenis van gemeente Echt.

Eynderhoof (Nederweert-Eind): openluchtmuseum. Archeologische vondsten, diverse typen graanmolens en toebehoren. In bedrijf zijn een smidse, boomzagerij, pottenbakkerij, herberg, schoenmakerij, bakhuis, kuiperij, mandenvlechtershuis, imkerij, klompenmakerij, maalterij.

Het Petershuis (Gennepe): archeologische vondsten en historie Gennepe.

Streekmuseum Leudal (Haelen): plaatselijke historie.

Oudheidkamer De Moennik (Helden): archeologische vondsten, nagebouwde keuken en kamer begin 20e eeuw, oude werktuigen, landkaarten, doop-, trouw- en overlijdensregister.

Koperslagersmuseum (Horst): koperslagersgereedschappen vanaf 17e eeuw.

Oudheidkamer (Horst): historie en heemkunde van Horst en omgeving.

De Locht (Horst): leven op het platteland in de eerste helft van deze eeuw.

Jacques van Mourik (Mook): schilderijen van een groep kunstenaars die tussen 1900 en 1970 werkte in Plasmolen/Mook.

Roerstrekmuseum (St. Odilienberg): heemkunde, geologie, archeologie. Romeinse vaatwerken, middeleeuwse gebruiksvoorwerpen, munten, rijwielbelastingplaatjes.

Stedelijk Museum Roermond: gevestigd in het voormalig neogotisch woonhuis van architect P.J.H. Cuypers (1827-1921). Accent op het werk van Cuypers en de geschiedenis van Roermond.

Het Land van Thorn: maquette van de historische kern van Thorn, historie van abdij en 'Land van Thorn', muziekinstrumenten.

Limburgs Museum (Venlo): Limburgse geschiedenis

't Freulekeshuus (Venray): heden en verleden van Venray en omgeving.

Archeologische vondsten, klederdrachten, munten, landkaarten, schilderijen.

De Tiendschuur (Weert): geschiedenis van Weert en omgeving vanaf prehistorie.

Overige musea

De Tiendschuur (Tegelen): Pottenbakkersmuseum. Kermaische volkskunst vanaf 1700, aardewerk uit Tegelen, oude pottenbakkerwerkplaats.

Galeries en expositieruimten

Odapark (Venray): beeldentuin en theehuis. In beeldentuin wisseltentoonstelling moderne beelden. Theehuis: schilderijen, beelden, multimediale presentaties.

Galerie Marijke Raijmakers (Grubbenvorst): gevestigd in Saskische boerderij aan Maasoever. Kunstuitleen met meer dan 2000 werken. Bestaat 20 jaar. Kunstenaars: Max Kreijn, Marta Jedrysko, David Begbie, monica van Dael, Paul de Swaaf, Sjaak Korsten, Har Sanders, Kees Salentijn, Eric Toebosch e.v.a.

Galerie Rooyart (Venray): gespecialiseerd in (internationale) skulpturale keramiek. Tevens keramiek atelier Rooyart. 140 m2. Kunstenaars: Herman Muys (B), Siegfried Gorinskat (NL), Nikolaas van Os (NL), Wladislaw Garnik (P), Achiël Pauwels (B), Henk Huizinga (NL), Michael Flynn (D), Renee Reichenbach (D), Jana Bednarkova (F), Ian Gregory (GB), Peter Hayes (GB), Otto Sliva (A), Ariel Auslender (D).

Galerie Molenhof (Weert): gevestigd in Wilhelmus-Hubertusmolen (1904). Atelier en expositieruimte.

Bibliotheken en archieven

Archieven: De gemeenten Thorn, Venlo en Weert (en per september 2000 Venray) hebben een gemeentearchief met een eigen archivaris. Bij de andere gemeenten is de archieffunctie bij de gemeentesecretaris ondergebracht. De wijziging van de archiefwet in 1996 heeft ertoe geleid dat naast het kwalitatief goed beheren van de collectie de publieksfunctie van de archieven – exploitatie, het dienstbaar maken van de collectie aan een breed publiek – veel belangrijker is geworden (Archieven in de etalage, maart 2000). Om hieraan te kunnen voldoen zijn schaalvergroting en samenwerking tussen archiefinstellingen en andere erfgoed- en documentatieinstellingen onontbeerlijk. Hierdoor wordt (verdere) digitalisering mogelijk en kan de toegankelijkheid van archieven aanzienlijk worden vergroot. De ontwikkelingen in de Westelijke Mijnstreek kunnen hierin een voorbeeldfunctie vervullen.

Ondersteunende organisaties

Symbiose: De steunfunctie voor kunst en cultuur is ondergebracht bij Symbiose. De begroting voor deze steunfunctie bedraagt ca. 2,2 miljoen. Naast ondersteuning en advisering van de amateurkunsten worden met name op het terrein van amateurtoneel opleidingen ontwikkeld.

Cultuurprijzen

Prix Dominique (Venlo): Regionaal concours. De Vrienden van het Paeterke.

B.10 Eerste ideeën over de opzet van een database

Zo'n database voor de culturele kaart van Limburg zou uit de volgende onderdelen kunnen bestaan:

1. Algemene gegevens: uniek nummer, naam organisatie/instelling, functie, genre
2. NAW-gegevens: uniek nummer, adres, gemeentenaam, gemeentecode, telefoonnummer, internetadres,

- contactpersoon (staffunctionarissen), functie contactpersoon, bestuur, rechtsvorm
3. Financiële gegevens jaar x: uniek nummer, begroting/omzet (beheer, activiteiten), subsidie gemeente, subsidie provincie, subsidie rijk
4. Personeel: uniek nummer, aantal werknemers, aantal fte's, freelancers, vrijwilligers
5. Kwalitatieve informatie: uniek nummer, een veld waar tekst opgenomen kan worden. Een voorbeeld van zo'n veld is voor verschillende organisaties in bijlage B.9 opgenomen. Hierin kan ook informatie over samenwerkings-partners opgenomen worden.

Naast deze 5 algemene blokken die voor alle organisaties ingevuld kunnen worden, zijn er blokken afhankelijk van de functie binnen het culturele veld nodig. Bijvoorbeeld:

6. Bibliotheken: uniek nummer, vestigingen, leden, bezit, uitleningen
7. Musea: uniek nummer, omvang collectie (aantal objecten), waarde objecten, m2 tentoonstellingsruimte, m2 depotruimte, aantal tentoonstellingen, bezoekers
8. Opleidingen: uniek nummer, leerlingen, cursussen
9. Podia: uniek nummer, aantal stoelen, aantal zalen, bezoekers (doelgroepen), abonnementen, voorstellingen, genres
10. Festivals: uniek nummer, periodiciteit (jaarlijks, tweejaarlijks), data, soort evenement (festival, beurs, tentoonstelling, bezichtiging).

En tenslotte kan er nog een gemeentetabel gemaakt worden met achtergrondinformatie zoals bijvoorbeeld inwonersaantal, aantal jongeren, aantal allochtonen, oppervlakte, werkgelegenheid, aantal amateurgezelschappen, ledenaantal van amateurgezelschappen, et cetera.

Op basis van de verzamelde gegevens kunnen per functie binnen het culturele veld tussen instellingen vergelijkbare indicatoren samengesteld worden. Bijvoorbeeld subsidie per bezoeker, leerlingen per 1000 inwoners, subsidie per inwoner, et cetera.

LITERATUUR

P. Arnold, J. Hoenen, J. Jansen: Mannenkoren in Limburg, 1837-1999; KNZV Gewest Limburg, Horst.

Boer&Croon (2000): Heeft bovenlokale samenwerking in Limburg een kans?

Boer&Croon (2000): De nieuwe architectuur voor het Limburgse bibliotheekwerk; Contourennota.

J. de Haan, W. Knulst (2000); Het bereik van de kunsten; Het culturele draagvlak 4; Sociaal Cultureel Planbureau (SCP).

R.L.C.I. Julien, J. Folkerts, R.W. de Vries (1995): Een cultureel profiel van Oost-Groningen; Rijksuniversiteit Groningen, PAW-publicatie no.43.

H. Mommaas: Cultural tourism as creative border crossing. In: Planning Cultural Tourism in Europe, Boekmanstichting, 1999.

G. Rooijackers: Het leven van alledag benoemen. Cultureel erfgoed tussen ondernemerschap en nieuwe technologie. Boekmancahier nr.41, sept. 1999, p.275-290.

G. Rooijackers: Identity Factory Southeast. Towards a flexible cultural leisure infrastructure. In: Planning Cultural Tourism in Europe, Boekmanstichting, 1999.

Podiumkunsten in Limburg; een cijfermatig overzicht van aanbod en belangstelling over het seizoen 1995/1996 (PBW, 1997).

Podiumkunsten 1997/1998, CBS (1999)

"Investeren in Limburg", Voorontwerp Provinciaal Omgevingsplan Limburg, Deel 2 hoofdstuk 7 en 8, januari 2000.

Nederland Museumland 2000

Galeriegid 2000

Cultuurbeleid

E. Boneschansker, U. Wilkens: Much ado about nothing? Andere subsidiëring in de podiumkunsten. Openbare uitgaven, 1999, no.4, p. 202-211.

Cultuur als confrontatie; Min. OC&W, juni 1999.

Ruim baan voor culturele diversiteit; Min. OC&W, mei 1999.

Blickwechsel; Forum Regionale Kulturpolitik, NRW, januari 1999.

Auf dem Weg der Regionalen Kulturpolitik in der Kulturregion Niederrhein. Konzept Leitvorstellungen und Profile, Organisation und Verfahren; augustus 1998.

Cultuur lééft in Limburg; vernieuwen met oog voor traditie; Provincie Limburg, juli 1998.

Auf dem Weg der Regionalen Kulturpolitik in der Kulturregion REGIO Aachen. Konzept Leitvorstellungen und Profile, Organisation und Verfahren; mei 1998.

Nota Belvedere (1999)

Berenschot (2000): Het cultuurplanproces in Limburg; afsluitende notitie

Op het Zuiden; Cultureel samenwerking Zuid-Nederland (2000).

Archieven in de etalage; Min. OC&W, maart 2000.

Cultuurtoerisme

G. Richards: European Cultural Tourism; patterns and prospects. In: Planning Cultural Tourism in Europe, Boekmanstichting, 1999.

LAgrou Leisure & Arts Consulting: Inventarisatie cultuurtoeristisch beleid; maart 1998, min. OC&W.

NIBConsult B.V. en ZKA Markt en Beleid B.V.: Toeristische strategieën in Limburg; oktober 1998, provincie Limburg.

Ir. B.J. Pluijmers; D.L. van der Wal: Morgen is alles anders; concurrentieverhoudingen veranderen in toeristisch-recreatief Nederland; Recreatie&Toerisme, juli/augustus 1999.

Provincie Limburg: Limburg maakt werk van toerisme en recreatie; juli 1997.

J. Raes en J. van Kalmthout: Cultuurtoerisme Zuid-Limburg; december 1997, Hogeschool Limburg.

Provincie
Limburg

Gedeputeerde
Staten

Aan
het Provinciaal Bureau
Welzijnsplanning

Hoofdgroep : Welzijn
Faxnr. : (043) 389 70 13
Ons kenmerk : 99/32270F
Bijlage(n) : -

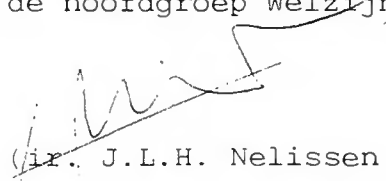
Behandeld : M. Sniijders
Doorkiesnr. : (043) 389 71 95
Uw kenmerk :
Maastricht : 07 juli 1999

Onderwerp
Regionale Cultuurprofielen.

Naar aanleiding van uw offerte d.d. juni 1999 geven wij u hierbij opdracht om op basis van voornoemde offerte de regionale cultuurprofielen op te stellen.

Wij gaan daarbij uit van afronding van de profielen in februari 2000.

Gedeputeerde Staten van Limburg
namens dezen,
het hoofd van de afdeling
Cultuur en Sociale Ontwikkeling van
de hoofdgroep Welzijn

(ir. J.L.H. Nelissen)

AFD ONDERZOEK EN ONDERSTEUNING (WOS)	
Ingekomen	07-07-1999
No.	78

Uitgave:

Provincie Limburg
Postbus 5700
6202 MA Maastricht

Limburglaan 10
6229 GA Maastricht

Tel.: +31(0)43 389 99 99

Fax: +31(0)43 361 80 99

e-mail: postbus@prvlimburg.nl

internet: www.limburg.nl

Provincie

Limburg